

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Tito Šimanskio,
V kurso, baudžiamosios justicijos
studijų šakos studento

Magistro darbas

**Neteisėto vertimosi komercine, ūkine, finansine ar profesine veika
sudėtis BK 202 str.**

Vadovas: lekt. Darius Prapiestis

Recenzentas: asist. dr. Justas Namavičius

Vilnius
2019

TURINYS

ĮVADAS	3
1. NETEISĖTAS VERTIMĄSIS ŪKINE, KOMERCINE, FINANSINE AR PROFESINE VEIKLA, KAIP NUSIKALTIMAS VERSLO TVARKAI	7
1.1. Ūkinės laisvės principas	7
1.2. Ekonominių veiklų rūšys ir sąvokų reikšmės	10
1.3. Neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla istorinė raida	14
1.4. Užsienio šalių neteisėto vertimosi ekonominėmis veiklomis teisinis reglamentavimas.....	17
1.5. Uždraustos veiklos sąvokos turinys.....	19
2. NETEISĖTOS EKONOMINĖS VEIKLOS OBJEKTAS IR DALYKAS.....	23
2.1. Objektas ir dalykas	23
2.2. Uždraustos veiklos problematika	27
3. OBJEKTIVIOJI NUSIKALSTAMOS VEIKOS PUSĖ.....	30
4. NUSIKALSTAMOS VEIKOS SUBJEKTAS	38
4.1. Subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai.....	45
IŠVADOS	48
PASIŪLYMAI.....	49
LITERATŪROS SĄRAŠAS	50
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA.....	57
ANNOTATION IN ENGLISH.....	58
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	59
SUMMARY IN ENGLISH.....	60
SĄŽININGUMO DEKLARACIJA.....	61

IVADAS

Lietuvos Respublikos Konstitucija¹ (*toliau – Konstitucija*) yra aukščiausią teisinę galią turintis teisės aktas, kurioje įtvirtintos vertybės yra tarsi valstybės pamatas, ant kurio yra statomas Lietuvos Respublikos teisinės sistemos namas. Autorius pažymi, kad šio darbo temos analizė yra negalima be Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtinto ūkinės laisvės principo, kuriuo yra grindžiamas visas neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla, teisinis reglamentavimas. Kadangi minėtas principas įtvirtina pareigą valstybei reguliuoti ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei. Tačiau baudžiamosios teisės doktrinoje galima surasti nemažai mokslinių darbų, kuriuose yra kritikuojamas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso² (*toliau – Baudžiamasis kodeksas; Baudžiamasis įstatymas*) 202 straipsnio 1 ir 2 dalių reguliavimas, kas sukelia dvejonių, dėl tinkamos Konstitucinės pareigos vykdymo, o būtent:

Pirmasis probleminis aspektas yra siejamas su baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimo kriterijais. Svarbu išskirti, kad Lietuvos Respublikos teisės aktai nustato tam tikrus mokestinius reikalavimus, kuriuos privalo atitikti kiekvienas, besiverčiantis ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla. Mokestinių reikalavimų nesilaikymas gali užtraukti ne tik baudžiamąją, bet ir administracinę atsakomybę. Šių atskirų atsakomybių pagrindiniai atribojimo kriterijai yra vertinamieji požymiai – „*versliškumas*“ ir „*stambus mastas*“. Atsižvelgiant į tai, kad baudžiamosios ir administracinės atsakomybės takoskyra yra tik vertinamieji požymiai, kurių netinkamas interpretavimas gali labai išplėsti baudžiamosios atsakomybės ribas, bei į tai, kad „*versliškumo*“ požymio nustatymas yra būtinas abejoms atsakomybių rūšims, tampa labai sunku jas atriboti, todėl ši situacija neaplenkia ir teisės doktrinos, kurioje galime rasti labai skirtingus atstovų požiūrius į esantį reguliavimą bei siūlomus sprendimo būdus.

Antrasis probleminis aspektas yra siejamas su Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto „*uždraustos veiklos*“ požymio turinio aiškinimu. Baudžiamosios teisės doktrinoje nėra vieningos nuomonės, kokias ekonomines veiklas reiktų laikyti uždraustomis, Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalies prasme. Vieni, tokias veiklas siūlo laikyti kaip absoliučiai uždraustas, kurios negali būti vykdomos iš principo. Antri, siūlo tokiomis veiklomis laikyti tik tokias, kurioms apskritai nėra suteikiami nei leidimai, nei licencijos ir šios veiklos draudžiamumo pobūdis kyla iš ekonominių įstatymų, reguliuojančių verslo tvarką. Treti, siūlo tokiomis veiklomis laikyti tik tokias, kuriomis yra verčiamasi, dėl priežasties, kad ūkio subjektui nėra įmanoma verstis šia veikla teisėtai.

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos aidas, 1992-11-10, Nr. 220-0.

² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000-10-25, Nr. 89-2741

Ketvirtai, tokiomis veiklomis siūlo laikyti tik tokias, kurių nereglamentuoja nei įstatymai, nei Baudžiamasis kodeksas. Nesant bendram sutarimui, tampa neaiškus ir šio straipsnio taikymas, todėl kyla pavojus, kuomet netinkamai pritaikytas baudžiamasis įstatymas, gali neteisėtai suvaržyti asmenų teises ir laisves. Be to, teisės doktrinoje galime aptikti pozicijų, palaikančių idėją pripažinti minėto straipsnio dalį, kaip netekusį teisinės galios.

Būtent tai ir paskatino autorių parašyti darbą šia tema, kuriame bus analizuojami objektyvieji ir subjektyvieji nusikalstamų veikų, uždraustų Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje, požymiai, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Teismų praktiką, baudžiamosios teisės doktriną, užsienio šalių praktiką, Europos sąjungos ir nacionalinius teisės aktus.

Darbo aktualumas. Šio darbo aktualumą rodo tai, kad neteisėtos ūkinės, komercinės, finansinės ar profesinės veiklos teisinis reguliavimas susiduria su tam tikrais sunkumais, tačiau šių dienų tendencijos reikalauja, kad neteisėtos ekonominės veiklos teisinis reguliavimas būtų labai aiškus ir nesunkiai atibojamas nuo kitų atsakomybių. Pavyzdžiui, Aurelijus Gutauskas pastaraisiais metais pastebi tendenciją, kad verslas tampa vis agresyvesnis, kadangi verslininkai tarpusavio konfliktus ar konfliktus su konkurentais yra linkę spręsti pasitelkdami baudžiamąjį procesą, kaip kraštutinę priemonę, tačiau daugeliu tokių teisinių procesų atvejų, tokie šalių santykiai turi būti grindžiami civilinės teisės normomis³.

Darbo tikslas. Teorinių ir praktinių problemų, susijusių su neteisėtu vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikos sudėties požymiais, identifikavimas, išryškinimas, bei jų įvertinimas.

Darbo uždaviniai:

- I. Atskleisti Lietuvos Respublikos ir užsienio šalių neteisėto vertimosi ekonomine veikla, teisinio reglamentavimo ypatumus, juos sulyginti ir apsibrėžti pastebėtas tendencijas;
- II. Atskleisti Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje įtvirtintų ūkinės, komercinės, finansinės ir profesinės veiklos sąvokų turinius;
- III. Išanalizuoti Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto vertinamojo požymio: „*uždrausta ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla*“, turinį;
- IV. Atskleisti „*versliškumo*“ ir „*stambaus masto*“ vertinamųjų požymių turinį ir svarbą.

³ Aurelijus Gutauskas tokią poziciją išsakė teisinės diskusijos „*Teisė ir verslas*“ metu [2019-03-07].

Darbo objektas. Nusikalstamos veikos, uždraustos Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje, taikymo problemos.

Darbo originalumas. Pabrėžtina, kad šio darbo originalumas yra tai, jog autorius pirmasis apžvelgė paskutiniųjų 5 metų Lietuvos Teismų praktiką, analizuojama tema. Akcentuotina, jog Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio teisinio reguliavimo problematiką plačiausiai nagrinėjo Olegas Fedosiukas ir Armanas Abramavičius. Tam tikrus šios temos aspektus nagrinėjo Aurelijus Gutauskas, Vytautas Piesliakas; Paulius Veršekys, Rūta Kaziliūnaitė bei Deividas Soloveičikas. Autorius pasirinktą temą nagrinėjo per nusikalstamos veikos sudėties prizmę, išryškindamas aukščiau minėtų baudžiamosios teisės doktrinos atstovų pozicijas tam tikrais probleminiais šios temos klausimais bei išskirdamas paskutiniųjų 5 metų Lietuvos Teismų praktiką bei savo poziciją, analizuojamos problemos atžvilgiu.

Darbo metodai:

- I. Istorinis metodas, kuris šiame darbe buvo naudojamas siekiant atskleisti neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veiklos teisinio reguliavimo raidos etapus Lietuvos Respublikoje, laikotarpiu po nepriklausomybės atkūrimo;
- II. Lyginamasis metodas, kuris šiame darbe buvo naudojamas siekiant palyginti Lietuvos bei kitų užsienio šalių neteisėto vertimosi ekonomine veikla teisinio reguliavimo ypatumus, taip pat lyginant takoskyrą tarp baudžiamosios ir administracinės atsakomybių;
- III. Loginis metodas, kuris šiame darbe buvo naudojamas siekiant tinkamai atskleisti, šiam darbui, reikšmingų sąvokų turinį, nusikalstamų veikų, objektyviųjų bei subjektyviųjų požymių turinį bei jų praktinį pritaikymą. Taip pat, šis metodas buvo naudojamas ir Teismų praktikos, baudžiamosios teisės doktrinos atstovų, pozicijų, apibendrinimų formavimui;
- IV. Empirinis metodas, kuris šiame darbe buvo naudojamas atliekant Lietuvos Respublikos, užsienio šalių bei Europos Sąjungos teisės aktų analizę;
- V. Gramatinis ir lingvistinis metodas, kuris taip pat šiame darbe buvo naudojamas siekiant tinkamai atskleisti, šiam darbui, reikšmingų sąvokų turinį bei analizuojant nusikalstamų veikų objektyviuosius bei subjektyviuosius požymius.

Darbo šaltiniai. Neatsiejami šio darbo šaltiniai yra Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos bei šiame darbe analizuojamų užsienio šalių teisės aktai, reglamentuojantys neteisėtą vertimąsi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla. Ypač reikšminga, šiam darbui, yra ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, Lietuvos Respublikos

Aukščiausiojo teismo, Lietuvos Respublikos vyriausiojo administracinio teismo, bei kitų Teismų praktika. Taip pat svarbu išskirti ir lietuvių kalbos žodyną, kuriuo remiantis buvo tinkamai atskleista šiam darbui reikšmingų sąvokų turinys. Šio darbo tema buvo analizuojama, išryškinant baudžiamosios teisės doktrinos atstovų pozicijas konkrečiais probleminiais aspektais, todėl šiame darbe buvo remtasi šiais autoriais: Olegu Fedosiuku; Aurelijum Gutausku, Armanu Abramavičiumi; Pauliau Veršekiū; Vytautu Piesliaku, Rūta Kaziūnaite, Devidu Soloveičiku; Egidijumi Kūriu, Giriumi Ivošku bei kitais.

1. NETEISĖTAS VERTIMĖSIS ŪKINE, KOMERCINE, FINANSINE AR PROFESINE VEIKLA, KAIP NUSIKALTIMAS VERSLO TVARKAI

Baudžiamojo įstatymo XXXI skyriuje yra įtvirtinti nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, keliantys tiesioginį pavojų ekonomikos ir verslo tvarkai. Pažymėtina, kad baudžiamosios teisės doktrinoje vyrauja taisyklė, kad Baudžiamojo kodekso skyriaus pavadinimas atskleidžia vertybę, kurią saugo skyriaus teisės normos⁴. Atsižvelgiant į tai, būtų galima pasakyti, kad būtent minėtasis Baudžiamojo įstatymo skyrius tiesiogiai saugo ekonomiką ir verslo tvarką. Akcentuotina, jog būtent šiame skyriuje ir yra įtvirtintas Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnis, kuris reglamentuoja neteisėtą vertimąsi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla. Tačiau atsakomybę už neteisėtą vertimąsi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla numato ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (*toliau – Administracinių nusižengimų kodeksas*)⁵. Kas rodo, jog tokia veikla gali būti pripažįstama ir kaip nusikalstama veika, ir kaip administracinis nusižengimas. Atsižvelgiant į šio darbo temą, matyti, kad autoriui svarbu išryškinti Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje uždraustų nusikalstamų veikų teisinį reguliavimą, todėl šiame skyriuje bus analizuojamas ūkinės laisvės principas, atskleidžiami atskirų ekonominių rūšių sąvokų turinys, Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio reglamentavimo raida, išskiriami užsienio šalių neteisėtos ekonominės veiklos reglamentavimo ypatumai bei išryškinti pagrindiniai šios temos probleminiai aspektai.

1.1. Ūkinės laisvės principas

Svarbu akcentuoti, kad būtent XIX amžius yra ūkinės laisvės principo susiformavimo laikotarpis Europoje, kadangi šiame laikotarpyje Anglija, Belgija, Olandija, Prancūzija priėmė liberalią ekonomikos politiką, kuri buvo paremta visiška ūkinės veiklos laisve, nuosavybės neliečiamybe ir valstybės nesikišimu į ekonominius santykius⁶. Minėtu laikotarpiu vyravo įsitikinimas, kad viską, ką gero gali padaryti valdžia ūkinei veiklai, tai nieko nedaryti (*angl. the government can do no better than to do nothing*), taip valstybė buvo skatinama atlikti tik apsaugines ekonominių santykių

⁴ Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga: baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 211.

⁵ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. TAR, 2015-07-10, Nr. 11216.

⁶ Norkus, Z. *Du nepriklausomybės dvidešimtmečiai. Kapitalizmas, klasės ir demokratija. Pirmojoje ir Antrojoje Lietuvos Respublikoje lyginamosios istorinės sociologijos požiūriu*. Vilnius: Aukso žuvys, 2014.

funkcijas⁷. Tačiau Lietuvoje, ūkinės laisvės principas buvo įtvirtintas žymiai vėliau, kadangi ilgą laiką Lietuvos valstybė buvo okupuota. Todėl Lietuvoje tik 1971 metų Konstitucijoje buvo įtvirtintas esminis ūkinės veiklos laisvės būtinoji ir esminė sąlyga – nuosavybės teisė⁸. Kas rodo gana didelį, laiko atžvilgiu, skirtumą tarp Lietuvos ir minėtų vakarų Europos valstybių.

Pažymėtina, kad šių dienų Konstitucijos 46 straipsnyje yra įtvirtintas ūkinės laisvės principas, kuriuo yra grindžiama visa Lietuvos ūkinė veikla⁹. Minėtasis Konstitucijos straipsnis yra sudarytas iš 5 atskirų dalių, kurie visi sudaro vieną bendrą teisinį gėrį. Tai yra pažymėjęs ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (*toliau – Konstitucinis Teismas*), įtvirtindamas, kad Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtinti principai yra tarpusavyje suderinti, susiję, turintys pusiausvyrą ir vienas kitą papildantys, todėl kiekviena minėto straipsnio dalis privalo būti aiškinama nepaneigiant kito konstitucinio principo esmės¹⁰. Taip pat Konstitucinis Teismas yra išskyręs, kad nei vienas iš Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtintų principų nėra absoliutus, kadangi detalesnis reglamentavimas priklauso kitoms teisės šakoms, kuris negali prieštarauti Konstitucijai¹¹. Akcentuotina, jog detalesnį ūkinės veiklos reglamentavimą prižiūri ir formuoja Valstybė, kuri atitinkamai nustato tam tikras ūkinės veiklos sąlygas, procedūras, nustato tam tikrus apribojimus ar draudimus, todėl subjektui praktikoje gali būti taikomi įvairūs įstatymų nustatyti apribojimai¹². Tačiau Konstitucijoje įtvirtintų asmenų teisių ir laisvių ribojimas galimas tik laikantis šių sąlygų: pirma, ribojimo pagrindas yra tik įstatymas; antra, ribojimai turi atitikti būtinumo kriterijų, o tai reiškia, kad būtent šiais ribojimais yra siekiama apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves, Konstitucijoje įtvirtintas vertybes; trečia, ribojimais negali būti paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; ketvirta, turi būti laikomasi konstitucinio proporcingumo principo¹³. Pabrėžtina, jog Konstitucijoje įtvirtintų vertybių ribojimas galimas tik pagrindžiant minėtomis sąlygomis, kadangi kitoks ribojimas tiesiogiai prieštarautų Konstitucijai.

⁷ Feinberg, P. J.; Gross, H. *Philosophy of Law, Fourth Edition*. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-01] https://trove.nla.gov.au/work/6252217?q&sort=holdings+desc&_id=1572102675134&versionId=46631392

⁸ Juškevičiūtė-Vilienė, A. *Teisinės ūkinės veiklos laisvės ištakos*. Vilnius: Teisė, ISSN 1392-1274, 2015.

⁹ 2018 metų gruodžio 21 dienos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „dėl Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 1 punkto, 7 dalies, 24 dalies 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“. Nr. KT24-N14/201.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ 2018 m. gegužės 4 dienos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 „dėl juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ (2015 m. gruodžio 9 d. redakcija) patvirtintų juridinių asmenų registro nuostatų 195 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Nr. KT10-N6/2018.

¹² *Ibid.*

¹³ 2018 metų gruodžio 21 dienos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „dėl Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 1 punkto, 7 dalies, 24 dalies 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“. Nr. KT24-N14/201.

Autorius pažymi, kad dėl ribotos šio darbo apimties, buvo pasirinkta analizuoti tik kelias, iš aukščiau nurodytų, ūkinės laisvės principo dalių, kurių detalesnė analizė yra reikšminga neteisėtos ūkinės, komercinės, finansinės ar profesinės veiklos turinio atskleidimo kontekste. Pirmoji dalis, kurią reiktų išskirti yra įtvirtinta Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje. Ši straipsnio dalis yra esminė, kadangi joje yra įtvirtintos trys pamatinės vertybės, sudarančios ūkinės laisvės principo pamatą – privačios nuosavybės teisė, asmens ūkinės veiklos laisvė ir asmens ūkinės veiklos iniciatyva. Konstitucinis Teismas savo nutarime yra konstatavęs, jog kiekvienas asmuo turi konstitucinę teisę į privačią nuosavybę ir tai yra esminė ūkinės veiklos įgyvendinimo sąlyga¹⁴. Taip pat Teismas yra išskyręs, jog ši teisė apima ir ūkinės veiklos laisvės ir iniciatyvos teises¹⁵. Teisės doktrinoje taip pat yra minima, jog ribojant asmens teisę į privačią nuosavybę, kartu yra ribojama ir asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva, o tai tik įrodo šių vertybių sąsają tarpusavyje¹⁶. Be to, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta asmens ūkinės veiklos laisvės ir iniciatyvos sąvoka yra plati, ji grindžiama teise laisvai pasirinkti verslą, teise laisvai sudaryti sutartis, sąžiningos konkurencijos laisve, ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumu ir kita¹⁷. Autoriaus nuomone, šios trys teisės yra esminės ir turėtų būti suprantamos kaip laisvė kiekvienam asmeniui savarankiškai kurti ir plėtoti savo verslą, arba gali būti suprantama ir priešingai, nebeužsiimti ir nebeplėtoti verslo, pasitraukti iš rinkos. Ši laisvė leidžia įgyvendinti ūkinės veiklos siekius ir tikslus.

Be to, šalia aptartų teisių, autorius nori atkreipti dėmesį ir į Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalį, kurioje yra įtvirtinta, kad „*valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei*“. Akcentuotina, jog šioje Konstitucijos formuluotėje yra svarbūs du aspektai: pirma, valstybė reguliuoja ūkinę veiklą, antra, ūkinė veikla privalo tarnauti bendrai tautos gerovei. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad valstybės institucijos, reguliuodamos ūkinę veiklą, turi laikytis ne tik asmens ir visuomenės interesų derinimo principo, bet kartu privalo užtikrinti ir ūkinės veiklos subjekto ir visuomenės interesus¹⁸. Konstitucija valstybei ne tik suteikia teisę reguliuoti ūkinę veiklą, bet kartu ir įpareigoja derinti visuomenės ir ūkinės veiklos subjektų interesus. Autorius pažymi, jog

¹⁴ 2019 metų rugsėjo 19 dienos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „*dėl Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai*“. Nr. KT25-N11/2019.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Kūris, E. *Ūkinės veiklos laisvė, sąžininga konkurencija ir bendra tautos gerovė (Konstitucijos 46 straipsnio jurisprudencinis komentaras)*. Jurisprudencija: 2005, t. 64(56), p. 59.

¹⁷ 2019 metų rugsėjo 19 dienos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „*dėl Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai*“. Nr. KT25-N11/2019.

¹⁸ 2015 kovo 5 dienos Konstitucinio Teismo nutarimas „*dėl Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai*“. Nr. KT9-N5/2015.

ūkinės veiklos subjektų interesai yra privatūs, turintys suinteresuotumą tik į konkretaus verslo plėtrą, sąlygų gerinimą, pelno siekimą, darbo našumą ir kita. Visuomenės interesai yra vieši, turintys suinteresuotumą į visiems reikšmingus dalykus, pavyzdžiui, gamtos tarša, saugumas, sveikata ir kita. Todėl valstybės pareiga yra sureguliuoti ūkinę veiklą taip, jog privatūs interesai nepažeistų viešųjų interesų ir atvirkščiai¹⁹. Teisės doktrinoje yra pažymima, jog „valstybė reguliuoja ūkinę veiklą reiškia ne valstybės teisę savo nuožiūra administruoti visą ar tam tikrą ūkinę veiklą, bet jos teisę nustatyti ūkinės veiklos teisinį reguliavimą, t. y. ūkinės veiklos ribojimą (draudimą), sąlygų nustatymą, procedūrų reglamentavimą teisės aktuose, taip pat tokią ūkinės veiklos kontrolę, kuri grindžiama teisės aktuose nustatytais ūkinės veiklos ribojimais (draudimais), sąlygomis, procedūromis“²⁰. Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos formuluotės „tarnauti bendrai tautos gerovei“ turinį atskleidžia Konstitucinio Teismo nutarimas, kuriame yra konstatuota, jog tai yra ūkinės veiklos gairės, kurios nustato ūkinės veiklos teisinio reguliavimo tikslus, kryptis, būdus ir net ribas²¹. Todėl analizuojama Konstitucijos formuluotė turėtų būti suprantama kaip įpareigojimas valstybei tiksliai įtvirtinti ūkinės veiklos teisinį reguliavimą, suderinant privačiuosius ir viešuosius interesus.

Apibendrinant šį poskyrį, galima teigti, jog Konstitucijoje įtvirtintas ūkinės laisvės principas yra neabejotinai kertinis visiems Lietuvos verslams, kadangi jis kiekvienam ūkio subjektui užtikrina nuosavybės teisę paremtą ūkinę veiklą bei suteikia laisvę savarankiškai veikti. Tačiau Konstitucijoje įtvirtintas gėris nėra absoliutus, kadangi detalesnį ūkinės veiklos teisinį reglamentavimą koordinuoja valstybė, kuris turi tarnauti „bendrai tautos gerovei“. Tačiau, atsižvelgiant į baudžiamosios teisės doktrinos atstovų darbus, būtų galima pasakyti, kad esamas ūkinės veiklos teisinis reguliavimas kelia labai daug diskusijų dėl jo aiškumo, tinkamumo, todėl gali kilti dvejonės dėl tinkamos Konstitucinės pareigos vykdymo.

1.2. Ekonominių veiklų rūšys ir sąvokų reikšmės

Pažymėtina, kad Baudžiamajame įstatyme ir Administracinių nusižengimų kodekse yra įtvirtintos ūkinės, komercinės, finansinės ir profesinės veiklos (*toliau kartu – ekonominės veiklos*), tačiau nei viename iš minėtų teisės aktų nėra konkrečiai apibrėžta šių

¹⁹ Švedas G., Gutauskas, A., ir kt. *Baudžiamoji justicija ir verslas*. Vilnius: Vilniaus Universiteto Teisės Fakultetas, 2016, p. 174.

²⁰ Kūris, E. *Ūkinės veiklos laisvė, sąžininga konkurencija ir bendra tautos gerovė (Konstitucijos 46 straipsnio jurisprudencinis komentaras)*. Jurisprudencija: 2005, t. 64(56), p. 62.

²¹ 2018 metų gruodžio 21 dienos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „dėl Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 1 punkto, 7 dalies, 24 dalies 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“. Nr. KT24-N14/201.

sąvokų reikšmės. Atsižvelgiant į tai, jog minėtų atskirų ekonominių veiklų rūšių sąvokos yra esminės šiai darbo temai, todėl autorius išskyrė atskirą poskyrį šių sąvokų atskleidimui.

Europos Sąjungos Tarybos direktyvos 2006/112/EB 9 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta, kad „*Ekonominė veikla*“ – *gamintojų, prekybininkų ar paslaugas teikiančių asmenų veikla, įskaitant kasybą bei žemės ūkio veiklą ir laisvųjų profesijų veiklą. Visų pirma ekonomine veikla laikomas materialiojo ar nematerialiojo turto naudojimas siekiant gauti nuolatinių pajamų*“²². Akcentuotina, kad Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės įstatyme (toliau – *pridėtinės vertės įstatymas*) yra įtvirtinta, kad „*Ekonominė veikla* – veikla (įskaitant gamybą, prekybą, paslaugų teikimą, žemės ūkio veiklą, žuvininkystę, kasybą, profesinę veiklą, naudojimąsi turto ir (arba) turtinių teisių turėjimu), kurią vykdant siekiama gauti bet kokių pajamų“²³. Šie abu apibrėžimai ekonominę veiklą laiko bet kokio pobūdžio veiklą, kuri neša materialiąją naudą, tai yra suteikia ūkio subjektui materialios naudos. Teisės doktrinoje pažymima, jog toks ekonominės veiklos aiškinimas yra labai išplėstas ir negali taip būti suprantamas nei baudžiamojoje, nei administracinėje teisėje, kadangi analizuojamos sąvokos turinys privalo būti aiškinami kartu su kitomis mokestinėmis teisės normomis, kurios apibrėžia kas nėra laikoma ekonomine veikla²⁴. Pavyzdžiui, pridėtinės vertės įstatymas nelaiko ekonominėmis veiklomis bankų indėlių, sąskaitų ar mokėjimų kortelių turėjimo, taip pat ir akcijų (*dalių, pajų*), vertybinių popierių turėjimo, net jeigu iš jo tam tikrą tęstinį laikotarpį gaunamos pajamos (*palūkanos, dividendai ar kt.*) ir kita. Autorius pažymi, jog šiame darbe ekonominę veiklą laikysime tik tokią veiklą, kuri remiantis mokestiniais įstatymais yra pripažįstama kaip ekonominė veikla.

Ūkinės veiklos apibrėžimas yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 21 dalyje: „*Ūkinė veikla* – gamybinė, komercinė, finansinė ar profesinė veikla, susijusi su prekių pirkimu ar pardavimu, išskyrus atvejus, kai fiziniai asmenys prekę įsigyja asmeniniams ir namų ūkio poreikiams tenkinti“²⁵. A. Abramavičius pažymi, kad šiame apibrėžime išskirtą fizinių asmenų prekių įsigijimą namų poreikiams tenkinti, reikėtų suprasti kaip vienkartinio pobūdžio veiklą, kuri nesuteikia asmeniui jokios materialios naudos ir nėra laikoma ekonomine veikla remiantis Lietuvos Respublikos

²² Europos Sąjungos Tarybos 2006 m. lapkričio 28 d. direktyva 2006/112/EB „*dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos*“. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-05]
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0112&from=LT>.

²³ Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės įstatymas. Valstybės žinios, 2002-04-05, Nr. 35-1271.

²⁴ Gutauskas, A. *Baudžiamoji atsakomybė versle: ekonominės veiklos rizikos ir pasitikėjimo verslo partneriais ribos*. Teisės apžvalga, ISSN 2029-4239. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-10]
<https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/32490>.

²⁵ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. Valstybės žinios, 1999-04-02, Nr. 30-856.

įstatymais²⁶. Ekonomikos ir finansų teorijos vadovyje yra išskirta, jog ūkinę veiklą pirmiausiai turėtumėme suprasti kaip savarankišką veiklą, kuri tiesiogiai yra susijusi su prekių ar paslaugų gamyba, siekiant materialios naudos – pelno²⁷. Todėl šiame darbe ūkinę veiklą laikysime įvairiausią gamybinę veiklą, susijusią su prekių gaminimu, pardavimu bei paslaugų teikimu²⁸.

Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos direktyvos 2005/36/EB 3 straipsnio a) punkte yra įtvirtinta, kad: „*reglamentuojama profesija — tai profesinės veiklos rūšis arba profesinės veiklos rūšių grupė, kuria verčiantis (arba verčiantis vienu iš jos būdų) pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas tiesiogiai arba netiesiogiai reikalaujama specifinės profesinės kvalifikacijos turėjimo*“²⁹. Įgyvendindama minėtą Europos Sąjungos teisės aktą, Lietuva šį apibrėžimą įtvirtino Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 straipsnio 22 dalyje³⁰. Žodį „*profesija*“, lietuvių kalbos žodynas aiškina kaip nuolatinę specialybę, kuri reikalauja tam tikro pasirengimo ir yra pragyvenimo šaltinis³¹. Akcentuotina, kad profesinę kvalifikaciją Lietuvos Respublikoje gali suteikti tik toje srityje kompetentingos institucijos. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos advokatūros įstatyme³² yra nustatyta, kad advokato statusas teisininkui yra skiriamas tik Lietuvos Respublikos advokatūros ir tik tuomet kada asmuo atitinka visus šio įstatymo keliamus itin aukštus profesinius reikalavimus bei išlaiko privalomąjį advokatūros egzaminą. Svarbu akcentuoti, kad Lietuvos Respublikos profesijų sąrašas yra patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 metų liepos 25 dienos įsakymu dėl reglamentuojamų profesijų sąrašo patvirtinimo³³. Pažymėtina, kad šiame sąraše yra įtvirtintos net 37 profesijos, kurioms yra nustatyti itin aukšta profesinė kvalifikacija, kurią nustato specialūs į tą profesinę veiklą orientuoti įstatymai. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatymas numato, jog asmuo norėdamas gauti pirminės medicinos praktikos licenciją, privalo kreiptis į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją, pateikti Lietuvos Respublikos pasą ar tapatybės kortelę, pateikti

²⁶ Mokomoji medžiaga iš A. Abromavičiaus paskaitų. 2019 m.

²⁷ Dubauskas, G. *Ekonomikos ir finansų teorijos*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2013, p. 14.

²⁸ Švedas, G.; Abromavičius, A., ir kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2009 p. 475.

²⁹ Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos 2005 m. rugsėjo 7 d. direktyva 2005/36/EB „dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo“. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-05] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0036&from=LT>.

³⁰ Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymas. Valstybės žinios, 2008-04-24, Nr. 47-1747.

³¹ Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus] [žiūrėtas 2019-10-05] <http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=profesija&lns=-1&les=-1&id=22277510000>.

³² Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas. Valstybės žinios, 2004-04-06, Nr. 50-1632.

³³ Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 metų liepos 25 dienos įsakymas „dėl reglamentuojamų profesijų sąrašo patvirtinimo“. TAR, 2014-07-15, Nr. 10267.

aukštojo medicinos išsilavinimo diplomą bei dokumentą, patvirtinantį pirminės medicinos praktikos rezidentūros atlikimą, taip pat šiai profesijai keliami aukšti sveikatos būklės reikalavimai ir kita³⁴.

Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos direktyvos 2009/110/EB 20 straipsnio 1 dalies b) punkte yra įtvirtinta, kad: „finansų įstaiga – įmonė, kuri nėra kredito įstaiga, bet kurios pagrindinė veikla yra įsigyti akcijų arba verstis viena ar keliomis veiklos rūšimis, išvardytomis I priedo 2–12 ir 15 punktuose“. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinta, kad: „Finansų įmonė – Lietuvos Respublikos įmonė arba užsienio valstybės įmonės padalinys, kurie veikia Lietuvos Respublikoje įstatymų, reglamentuojančių finansinių paslaugų teikimą ir finansų įstaigų veiklą, nustatyta tvarka ir kurių pagrindinę veiklos dalį sudaro vienos arba daugiau šio Įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje, išskyrus 1 punktą, nurodytų finansinių paslaugų teikimas“³⁵. Autorius pažymi, jog Lietuvos Respublikos įstatymai apibrėžia kas yra laikoma finansinėmis paslaugomis ir kartu numato ribojimus jas teikti finansų įstaigoms, jeigu jos neturi licencijos. Pavyzdžiui, finansinėmis paslaugomis galime laikyti indėlių ir kitų grąžintinų lėšų priėmimą; pinigų skolinimą tretiesiems asmenims, finansinių laidavimų ir finansinių garantijų teikimą, kreditingumo vertinimo paslaugas, valiutos keitimą grynaisiais pinigais ir kitas įstatyme įtvirtintas finansines paslaugas. Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta aukščiau, galime tvirtinti, jog finansinė veikla yra Lietuvos Respublikoje veikiančių bankų ar draudimo įstaigų veikla.

Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos direktyvos 2005/29/EB 2 straipsnio d) punkte yra įtvirtinta, kad „įmonių komercinė veikla vartotojų atžvilgiu – bet kuris prekybininko atliekamas veiksmas, neveikimas, elgesys arba pareiškimas, komercinis pranešimas, įskaitant reklamą ir prekybą, tiesiogiai susijęs su produkto pirkimo skatinimu, pardavimu arba tiekimu vartotojams“³⁶. Autorius pažymi, kad šis apibrėžimas yra perkeltas ir į nacionalinį teisės aktą - Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymą³⁷. Žodis „komercija“, lietuvių kalbos žodyne yra aiškinamas kaip prekyba bei su ja susijusios visos prekybinės operacijos³⁸. Taigi,

³⁴ Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatymas. Valstybės žinios, 1996-10-23, Nr. 102-2313.

³⁵ Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. Valstybės žinios, 2002-09-18, Nr. 91-3891.

³⁶ Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos 2005 m. gegužės 11 d. direktyva 2005/29/EB „dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004“. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-05] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0029&from=LT>.

³⁷ Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymas. Valstybės žinios, 2008-01-15, Nr. 6-212.

³⁸ Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-23]

<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=komercija&lns=-1&les=-1&id=17178370000>.

komercinė veikla - tai ekonominė veikla, susijusi su prekių ar paslaugų pardavimu (*realizacija*), siekiant tam tikros materialinės naudos. Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, šiame darbe komercinę veiklą mes laikysime prekių pirkimą ar pardavimą, išskyrus atvejus, kuomet fiziniai asmenys įsigyja prekę, dėl priežasties, tenkinti savo asmeninius poreikius.

Akcentuotina, kad gana dažnai tiek Lietuvos Respublikos įstatymuose, tiek Teismų praktikoje ar net teisės doktrinoje galime pastebėti, kuomet dvi ekonominės veiklos sąvokos yra vartojamos kartu: „*ūkinė-komercinė veikla*“. Pavyzdžiui, ši sąvoka yra vartojama Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme³⁹. Autorius pažymi, jog ūkinė veikla yra labiau susijusi su gamyba, o komercinė veikla su prekių ar paslaugų pardavimu, todėl praktikoje įmonės gana dažnai atlieka abi šias veiklas, todėl dėl šios priežasties ne retai galime pamatyti, kuomet šios veiklos yra naudojamos kartu. Teisės doktrina pažymi, jog „*ūkinė-komercinė veikla*“ sąvokos naudojimas neturėtų būti suprantamas kaip naujos ekonominės veiklos rūšis⁴⁰.

Autorius pažymi, jog šių dienų tendencijos rodo, kad nebėra tikslinga skirstyti ekonomines veiklas į atskiras rūšis, kadangi visą tai apima „*verslas*“ sąvoka. Žodis „*verslas*“ lietuvių kalbos žodyne yra aiškinamas kaip vertimasis ekonomine veikla, siekiant įgyti pajamų⁴¹. Taigi, verslo sąvoka apima ūkinę, komercinę, finansinę ir profesinę veiklą. Todėl nebėra tikslo skirstyti ekonomines veiklas į atskiras rūšis, kai tai galime apsibrėžti „*verslas*“ sąvoka.

Apibendrinant būtų galima pažymėti, kad visas ekonominių veiklų rūšis sieja trys bendri vardikliai: pirma, fizinis ar juridinis asmuo, versdamasis ūkine, finansine, komercine ar profesine veikla, siekia gauti pajamas arba kitokio pobūdžio ekonominės naudos; antra, visos išanalizuotos ekonominės veiklos yra tęstinio pobūdžio, kurios negali būti vienkartinis veiksmas; trečia, civilinės teisės įstatymai išskiria, jog ekonominėms veikloms yra būdingas savarankiškumas, kuris reiškia fizinio ar juridinio asmens veikimas savo vardu ir savo rizika. Tačiau Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje išskirtas ekonomines rūšis, galime apsibrėžti „*verslas*“ sąvoka.

1.3. Neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla istorinė raida

Akcentuotina, kad dėl ribotos šio darbo apimties, šiame poskyryje, bus detalčiai analizuojamas laikotarpis, tik po Lietuvos nepriklausomybės atstatymo, tai yra nuo 1990

³⁹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios, 2001-04-11, Nr. 31-1010.

⁴⁰ Abramavičius, A. ir kt. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 371.

⁴¹ Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-31]

<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=verslas&ins=-1&les=-1&id=30067950000>.

metų kovo 11 dienos iki šių dienų. Lietuvos Respublikai išsivadavus iš Sovietinės valdžios okupacijos, buvo svarbu pakeisti ekonominę sistemą, o būtent: iš planinės ūkininkavimo sistemos į rinkos ekonomiką⁴². Armanas Abramavičius yra pažymėjęs, jog analizuojamu laikotarpiu, Lietuvai vienas iš svarbiausių uždavinių buvo sudaryti kiek įmanoma geresnes sąlygas privačiam verslui, kartu neprarandant ir jo kontrolės, kadangi verslas gali pasikėsinti į tokias vertybes kaip visuomenės saugumas, valstybės valdymo tvarka, žmonių sveikata ar kita⁴³.

Tuo metu galiojantis 1961 metų Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas (toliau – *Sovietų baudžiamasis kodeksas*) numatė baudžiamąją atsakomybę už privačios įmoninkiškos veiklos vertimąsi bei spekuliaciją, o tai buvo didžiulės kliūtys pradėti plėsti privačiam verslui⁴⁴. Todėl buvo nuspręsta panaikinti šias kliūtis ir 1991 metais buvo pripažinta, jog Sovietų baudžiamojo kodekso 161 ir 164 straipsniai neteko galios. Svarbu akcentuoti, jog buvo pakeistas ir 162 straipsnis, kuris numatė baudžiamąją atsakomybę už vertimąsi uždraustu verslu ir jį išdėstė taip: „*vertimąsis ūkine veikla, kuriai yra draudimas, jeigu jis padarytas po to, kai buvo paskirta administracinė nuobauda už tokį pat pažeidimą, baudžiamas bauda nuo trijų tūkstančių iki penkių tūkstančių rublių*“⁴⁵. Olegas Fedosiukas yra pažymėjęs, kad: „*išskirtiniu šios nusikalstamos veikos sudėties bruožu buvo visiškai aiškūs kriterijai: pirma, tai pačios veiklos draudžiamumas arba būtinumas gauti leidimą; antra, administracinis baustumas už tokio pobūdžio pažeidimą*“⁴⁶. Taigi šis pakeitimas yra laikomas neteisėtos ekonominės veiklos reguliavimo pamatas, ant kurio buvo statomas tolimesnis teisinis reguliavimas.

1994 metų liepos 19 dieną buvo priimtas įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo, po kurio įsigaliojimo atsirado penktasis skyrius pavadinimu - „*Nusikalstama ūkininkavimo tvarka*“⁴⁷. Šiame skyriuje buvo įtvirtintas 306 straipsnis, kuris nustatė, kad: „*Vertimasis komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla, kuriai yra reikalingas leidimas, neturint leidimo, padarytas pakartotinai po administracinės nuobaudos paskyrimo už tokį pat pažeidimą – baudžiamas*

⁴² Abramavičius, A. *Kai kurie baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus ūkininkavimo (verslo) tvarkai klausimai pagal naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą*. Teisė 203, t. 48:7-14, p. 8.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Vyriausybės žinios, 1961-01-01, Nr. 18-147.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo. Lietuvos aidas, 1990-07-04, Nr. 30-0.

⁴⁶ Fedosiukas, O. *Baudžiamoji atsakomybė už vertimąsi neteisėta komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla: optimalių kriterijų beiškant*. Jurisprudencija: ISSN 1392-6195, 2013, p. 304.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo, Valstybės žinios. 1994-08-05, Nr. 60-1182.

pataisos darbais arba bauda. Vertinąsis uždrausta komercine ar ūkine veikla – baudžiamas laisvės atėmimu iki dviejų metų ir bauda arba tik bauda“. Šio straipsnio dispozicijoje jau atsirado leidimo reikalavimas, kuris privalomas norint verstis ekonomine veikla bei draudimas verstis uždrausta ekonomine veikla. Sovietų baudžiamojo kodekso 306 straipsnio dispozicijoje įtvirtintas draudimas verstis uždrausta ekonomine veikla buvo suprantamas kaip blanketiškumo požymis. Pranas Švedas savo publikacijoje pažymėjo, kad: „*blanketiškumo požymis rodo tai, kad teisės normos dalis – dispozicija – nėra išdėstyta viename teisės akte, o norint atskleisti, išsiaiškinti visą teisės normos dispoziciją, jos turinio reikia ieškoti kitame teisės akte, t. y. blanketiškumą reikėtų suvokti kaip nurodymą, pasiuntimą, nukreipimą į kitą teisės aktą (kitą šaltinį)*“⁴⁸. Šiuo konkrečiu atveju, draudimas verstis uždrausta ekonomine veikla buvo sietinas su tuo metu galiojančiu Lietuvos Respublikos įmonių įstatymu, kurio 12 straipsnis numatė tiesioginį draudimą verstis azartiniais lošimais⁴⁹. Taigi šis įstatymo straipsnis buvo suprantamas kaip Sovietų baudžiamojo kodekso 306 straipsnio dispozicijos papildinys (*blanketiškumo požymis*). Autorius atkreipia dėmesį į tai, kad šių dienų Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalis, kuri draudžia verstis uždrausta ekonomine veikla yra būtent Sovietų baudžiamojo kodekso 306 straipsnio palikimas, kuris nebėra aktualus šiomis dienomis, kadangi 2001 metų gegužės 17 dieną Lietuvos Respublikoje buvo priimtas azartinių lošimų įstatymas⁵⁰, su kurio atsiradimu, azartinių lošimų veikla tapo legalizuota.

1998 metų liepos 29 dieną buvo pakeistas Sovietų baudžiamojo kodekso 306 straipsnis: „*Vertinamasis stambiu mastu komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla neįregistravus įmonės ar kitokiu neteisėtu būdu arba neturint licencijos (leidimo) tokiai veiklai, kuriai reikalinga licencija (leidimas), baudžiamas laisvės atėmimu iki dviejų metų ir bauda arba tik bauda*“⁵¹. Akcentuotina, jog šis pakeitimas yra reikšmingas dėl kelių priežasčių: pirma, dėl to, kad buvo panaikinta administracinė prejudicija; antra, dėl to, kad straipsnio dispozicijoje buvo įtvirtintas papildomas baudžiamumo kriterijus – „*stambus mastas*“, kuris būdingas ir šių dienų teisiniam reglamentavimui.

Šių dienų Baudžiamojo įstatymo neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla, kaip nusikalstamos veikos teisinis reguliavimas skiriasi nuo pastarojo keliais aspektais: pirma, straipsnio dispozicijoje įtvirtintas papildomas baudžiamumo

⁴⁸ Švedas, P. *Blanketinės dispozicijos Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse*. Teisė: ISSN 1392-1274, 2010, p. 183.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos įmonių įstatymas. Valstybės žinios, 1990, Nr. 14-395.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas. Valstybės žinios, 2001-05-23, Nr. 43-1495.

⁵¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8¹, 25, 32, 35, 45, 47¹, 53¹, 54, 55, 131, 239, 241, 242, 306, 321² straipsnių pakeitimo ir papildymo bei papildymo 131³, 310¹ straipsniais įstatymas. Valstybės žinios, 1998-07-29, Nr. 67-1937.

kriterijus „*versliškumas*“; antra, įtvirtinta juridinių asmenų atsakomybė; tačiau, sugriežtinta atsakomybė.

2003 metų balandžio 24 dieną buvo priimtas įstatymas⁵², kuriuo buvo panaikintas baudžiamumo požymis – „*ėmėsi ūkininės, komercinės, finansinės ar profesinės veiklos neįsteigus įmonės*“, kadangi šį požymį apėmė kitas baudžiamumo požymis – „*kitokiu neteisėtu būdu*“.

Apibendrinant būtų galima teigti, kad esamo neteisėtos ekonominės veiklos teisinio reglamentavimo šaknys yra Sovietinės valdžios režimo palikimas. Po nepriklausomybės atkūrimo, Lietuvos Respublika darė baudžiamojo kodekso pakeitimus, kurie įvesdavo vis daugiau vertinamųjų požymių, kurie išplėtė baudžiamosios atsakomybės taikymo spektrą. Baudžiamojo įstatymo 202 str. 2 d. istorinė raida atskleidė, kad normos atsiradimo pagrindas buvo siejamas su konkrečia uždrausta veikla, kuri šiomis dienomis jau yra legalizuota ir teisėta.

1.4. Užsienio šalių neteisėto vertimosi ekonominėmis veiklomis teisinis reglamentavimas

Analizuojant neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla, kaip nusikalstamos veiklos, teisinio reglamentavimo raidą Lietuvoje, buvo galima matyti, kad labai didelę įtaką Lietuvos teisei sistemai darė Sovietų sąjunga. Atsižvelgiant į tai, autorius nusprendė išsamiau paanalizuoti ir kitų valstybių neteisėto vertimosi ekonominėmis veiklomis teisinį reguliavimą: pirmiausia tų, kurios kaip ir Lietuva, buvo okupuotos Sovietinės valdžios, antra, vakarų Europos valstybių, kurių teisei sistemai, Sovietų valdžia, nedarė jokio tiesioginio poveikio, ir išryškinti pastebėtas tendencijas.

Latvijos Respublikos baudžiamojo kodekso XIX skyriuje „*Ekonominio pobūdžio nusikalstamos veikos*“ (angl. „*Criminal Offences of an Economic Nature*“) yra įtvirtintas 207 straipsnis, kuris reglamentuoja draudimą verstis verslu, jeigu tokia veikla nėra registruota arba neturint specialaus leidimo (*licencijos*), kurio reikalauja Latvijos Respublikos įstatymai, arba yra priimtas įsakymas dėl konkrečios veiklos sustabdymo⁵³. Be to, minėtame straipsnyje yra įtvirtinti trys baudžiamumo požymiai: „*stambus mastas*“, „*didelė žala valstybei*“ ar „*didelė žala įstatymų saugomų asmenų interesams*“. Autorius

⁵² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, 4, 7, 9, 23, 25, 37, 39, 44, 46, 47, 48, 51, 61, 62, 65, 67, 74, 75, 90, 92, 95, 97, 102, 105, 118, 119, 143, 175, 178, 186, 187, 188, 189, 199, 202, 212, 213, 215, 227, 249, 250, 251, 257, 260, 263, 272, 281, 291 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 39¹ ir 306¹ straipsniais įstatymas. Valstybės žinios. 2003-04-24, Nr. 38-1733.

⁵³ Latvijos Respublikos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2019-09-23] file:///C:/Users/Mano/Downloads/Latvia_CC_1998_am2018_en.pdf.

atkreipia dėmesį į tai, jog skirtingai nei Lietuvos Baudžiamajame įstatyme, nėra išskirto „versliškumo“ kaip baudžiamumo požymio. Taip pat svarbu išskirti, jog draudimas verstis uždrausta ekonomine veikla yra įtvirtintas Latvijos Respublikos baudžiamojo kodekso 208 straipsnyje. Tai rodo dar vieną skirtumą, kadangi Lietuvos Baudžiamajame įstatyme abi nusikalstamos veikos yra įtvirtintos viename - 202 straipsnyje, o Latvijos baudžiamajame kodekse šios veikos yra reglamentuotos atskiruose straipsniuose.

Estijos baudžiamojo kodekso XXI skyriuje „*Ekonominiai nusikaltimai*“ (angl. „*Economic offences*“) yra įtvirtintas 372 straipsnis, kuris reglamentuoja neteisėtą ir uždraustą ekonominę veiklą⁵⁴. Analizuojamos valstybės teisinio reguliavimo išskirtinumas yra tas, kad pirmojoje, aukščiau minėto, straipsnio dalyje yra numatytas draudimas ne tik verstis uždrausta ekonomine veikla, bet kartu yra įtvirtintas ir draudimas verstis neteisėta ekonomine veikla. Svarbu išskirti, kad neteisėtas vertimasis ekonomine veikla, Estijos Respublikoje, pasireiškia specialios licencijos, kuri reikalinga konkrečiai veiklai, neturėjimu. Uždrausta veikla yra pripažįstama keliais atvejais: pirma, kuomet asmuo verčiasi veikla, kuriai yra taikomas specialus ekonominės veiklos draudimas; antra, kuomet asmuo verčiasi veikla, kuri yra draudžiama remiantis Estijos Respublikos baudžiamojo kodekso bendrojoje dalyje. Kaip pavyzdį būtų galima išskirti 49¹ straipsnį, kuriame įtvirtinta Estijos Teismams teisė, kaip papildomą bausmę, skirti draudimą verstis verslu, laikotarpiu nuo 1 iki 5 metų. Asmeniui nesilaikant šio draudimo, jo veika bus pripažinta kaip vertimasis uždrausta ekonomine veikla. Svarbu pažymėti ir tai, kad 2 analizuojamojo straipsnio dalyje yra numatyta kvalifikuota sudėtis, nustatant papildomus baudžiamumo kriterijus: „*sukelia pavojų daugybės žmonių gyvybei ar sveikatai*“, „*įvykdytos veiklos srityje, susijusioje su sveikatos priežiūros paslaugomis, infekcinių medžiagų tvarkymu, aviacija, geležinkelių eismas arba kreditų, draudimo ar finansinių paslaugų teikimas*“. Pabrėžtina, jog „versliškumo“ požymio Estijos baudžiamajame kodekse taip pat nėra įtvirtinto.

Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso XXII skyriuje „*Nusikaltimai ekonomikos tvarkos srityje*“ (angl. „*Crimes in the Sphere of Economic Activity*“) yra įtvirtintas 171 straipsnis, kuris reglamentuoja neteisėtą ekonominę veiklą⁵⁵. Minėtame straipsnyje yra įtvirtintas draudimas verstis verslu, jei ši veikla nėra registruota arba neturi specialaus leidimo (licencijos), bei įtvirtinti baudžiamieji požymiai: „*padaryta didelė žala piliečiams, organizacijoms, ar valstybei*“, „*stambus mastas*“. Autorius atkreipia dėmesį, jog

⁵⁴ Estijos Respublikos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2019-09-23] file:///C:/Users/Mano/Downloads/Estonia_CC_am2019_en.pdf.

⁵⁵ Rusijos Federacijos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus], [Žiūrėtas 2019-09-23] <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/7/Russian%20Federation/show>.

„versliškumo“ požymio Rusijos Federacijos baudžiamajame kodekse taip pat nėra įtvirtinto. Taip pat svarbu pažymėti, jog Rusijos Federacijos baudžiamajame kodekse nėra išskirto atskiro straipsnio „uždraustai veiklai“ reglamentuoti, kadangi visos tokios veiklos jau yra atskirai reglamentuotos Rusijos Federacijos baudžiamajame kodekse. Pavyzdžiui, „nelegalus azartinių žaidimų organizavimas ir vedimas“, „nelegali bankinė veikla“ ir kita.

Lenkijos Respublikos baudžiamajame kodekse⁵⁶ apskritai nėra įtvirtinta straipsnių, kurie reglamentuotų neteisėtą ekonominę veiklą. Autorius pažymi, jog Lenkijos Respublika lygiuojasi į Vakarų Europos šalis, kurios skirtingai nei Rytų Europos valstybės, vertinamosi neteisėta ekonomine veikla reguliuoja mokestiniais ir administracinės teisės aktais. Pažymėtina, kad Lenkijos Respublika lygiuojasi į Vokietiją⁵⁷, Prancūziją⁵⁸, Ispaniją⁵⁹, kurios turi kitokią požiūrį į verslo tvarkos teisinį reguliavimą, grindžiamą aukštesne šių šalių verslo kultūra ir tuo, kad neteisėta ekonominė veikla čia neįgavo tokio masto, kad būtų traktuojama kaip kriminalizuotinas negatyvus socialinis reiškinyss⁶⁰. Didelė dauguma Vakarų Europos šalių gyventojų yra linkę sąžiningai verstis ekonomine veikla, mokant valstybei mokesčius, todėl nėra prasmės šios veiklos kriminalizuoti baudžiamuosiuose kodeksuose.

Apibendrintai būtų galima pasakyti, kad tik posovietinėms šalims yra būdinga kriminalizuoti neteisėtą vertinamą ūkinę, komercinę, finansinę ar profesinę veiklą. Vakarų Europos šalių teisinė sistema, tokią veiklą, reglamentuoja pasitelkiant prekybos, mokesčių ar administracinės teisės normas. Matoma tendencija yra grindžiama aukštesne vakarų Europos valstybių verslo kultūra, pragyvenimo lygiu, ekonominiu stabilumu ir tai, kad vakarų Europoje, analizuojama veikla, nėra verčiamasi masiškai, kas sudarytų būtinybę šią veiklą kriminalizuoti.

1.5. Uždraustos veiklos sąvokos turinys

Pažymėtina, kad Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas vertinamasis požymis - „uždrausta veikla“, teisės doktrinoje sukelia labai daug diskusijų dėl šio požymio turinio interpretavimo. Taip pat svarbu akcentuoti, kad kai kurių

⁵⁶ Lenkijos Respublikos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus] [Žiūrėtas 2019-09-23] <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970880553>.

⁵⁷ Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus] [Žiūrėtas 2019-09-23] <https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf>.

⁵⁸ Prancūzijos Respublikos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus] [Žiūrėtas 2019-09-23] <<https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/30/Finland/show>>.

⁵⁹ Ispanijos Karalystės baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus] [Žiūrėtas 2019-09-23] <<https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/2/Slovenia/show>>.

⁶⁰ Semionova, N. F. K. „To a Question on the Features of the Criminal Liability for Illegal Business Activity Under the Legislation of Certain Foreign Countries“. [Interaktyvus], [žiūrėta 2019-09-26] http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Pravo/5_88128.doc.htm.

baudžiamosios teisės doktrinos atstovų mokslinėse publikacijose galime rasti ir siūlymų panaikinti analizuojamo straipsnio dalies teisinę galią. Būtent todėl, šias poskyris bus skirtas uždraustos veiklos sąvokos turinio analizei.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš savo nutarčių yra pažymėjęs, kad: „BK 202 straipsnio 2 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už vertimąsi tokiomis ūkinės, komercinės, finansinės ar profesinės veiklos rūšimis, kuriomis apskritai draudžiama verstis Lietuvoje. Užsiimti šiomis veiklos rūšimis nei licencijos, nei kitokie leidimai neišduodami“⁶¹. Taigi, Kasacinis Teismas „uždraustą veiklą“ siūlo suprasti kaip absoliučiai uždraustą, kuri negali būti vykdoma iš principo. Tačiau tokiomis veiklomis yra laikomos tik tos, kurios yra uždraustos Baudžiamajame įstatyme. Todėl šiuo aspektu, Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalies norma yra suprantama kaip bendroji kitų normų atžvilgiu, reglamentuojančių atsakomybę už neteisėtą vertimąsi atskiromis ūkinės, komercinės, finansinės ar profesinės veiklos rūšimis⁶². Pavyzdžiui, pelnymas iš kito asmens prostitucijos (307 str.), neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, turint tikslą jas realizuoti (260 str.), piratavimas (251¹ str.), pinigų ar vertybinių popierių gaminimas, laikymas arba realizavimas (213 str.) ir daugelio kitų Baudžiamojo kodekso normų atžvilgiu. Todėl kaltininko veikla, kai jis neteisėtai verčiasi tam tikromis ekonominių veiklų rūšimis, už kurių vertimąsi yra numatyta baudžiamoji atsakomybė atskiruose Baudžiamojo įstatymo straipsniuose, jo veika yra kvalifikuojama tik pagal šiuos atskirus straipsnius⁶³. Todėl, šios pozicijos atžvilgiu, analizuojamas straipsnis yra netaikomas.

Antra, A. Abramavičius „uždraustą veiklą“ siūlo suprasti kaip veiklą, kuriai apskritai nėra suteikiami nei leidimai, nei licencijos ir šios veiklos draudžiamumo pobūdis kyla iš ekonominių įstatymų, reguliuojančių verslo tvarką⁶⁴. Ekonominių veiklų draudžiamumą siūlo identifikuoti per Lietuvos Respublikos investicijų įstatymą ir Lietuvos Respublikos laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymą⁶⁵. Tačiau šiam požiūriui nepritaria O. Fedosiukas, tvirtindamas, jog: pirma, investicijų įstatymas su tam tikromis išimtimis draudžia užsienio investicijas į valstybės saugumo ir gynybos užtikrinimo veiklą (8 str. 2 d.), tačiau O. Fedosiukas pažymi, kad net sudėtinga suvokti, kaip tokia investicija gali būti atlikta nelegaliai ir atitinkant Baudžiamojo įstatymo 202

⁶¹ 2018 m. liepos 5 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis Nr. 2K-222-489/2018.

⁶² Švedas, G.; Abramavičius, A., ir kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2009 p. 478.

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ Abramavičius, A. ir kt. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga*, Vilnius: Eugrimas, 2000, p. 377.

⁶⁵ Abramavičius, A.; Mikelėnas, V. *Įmonių vadovų teisinė atsakomybė*. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 1998.

straipsnio 2 dalies turinį; antra, Laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas nustato ilgesnį sąrašą investicijų sričių ir veiklų, kurios draudžiamos šiose zonose (8 str. 1 d.), tačiau šie draudimai yra tik tikslinio pobūdžio ir yra taikomi tik „laisvosios ekonominės zonos įmonei“, o analizuojamo straipsnio dalyje jokių specialių subjektų nenumatyta, kaip ir nėra numatyta jokių nuorodų į teisės aktus, kuriuose reikia ieškoti uždraustų veiklų⁶⁶. Tęsdamas argumentavimą, O. Fedosiukas pažymėjo, kad abu aukščiau analizuoti įstatymai nėra susiję jokia logine grandimi su baudžiamuoju draudimu, lygiai taip pat yra ir su kitais Lietuvos Respublikos įstatymais, kadangi juose nėra žodžio uždrausta, tai tik baudžiamojo kodekso formuluotė⁶⁷. Autorius pastebi, kad ir kituose, šiame darbe cituotuose, ekonominiuose įstatymuose nėra įtvirtintų jokių uždraustų veiklų, kurioms negalėtų būti suteikiami nei leidimai, nei licencijos. Todėl toks „uždraustos veiklos“ sąvokos interpretavimas taip pat yra netikslingas.

Trečia, teisės doktrinoje yra siūloma uždraustą veiklą suprasti kaip vertimąsi neteisėta ekonomine veikla, dėl priežasties, kad ūkio subjektui nėra įmanoma verstis šia veikla teisėtai. Būtent, R. Kaziliūnaitės mokslinėje publikacijoje yra siūloma uždraustomis veiklomis laikyti atvejus, kuomet fizinis asmuo verčiasi ekonomine veikla, kuria gali verstis tik juridiniai asmenys⁶⁸. Akcentuotina, kad Valstybinės mokesčių inspekcijos internetiniame puslapyje galima atrasti ekonominių veiklos rūšių sąrašą, kurias gali vykdyti tik juridiniai asmenys⁶⁹. Minėtame sąraše yra nurodytos tokios veiklos: žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė, kasyba, karjerų eksploatavimas, elektros, dujų, garo tiekimas, oro kondicionavimas, vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas bei jų regeneravimas ir kitos. Remiantis šia pozicija, tokios veiklos turi būti traktuotinos kaip uždraustos, fizinių asmenų atžvilgiu. Tačiau autorius nepitaria tokiai pozicijai dėl kelių priežasčių: pirma, šie draudimai nėra bendrojo pobūdžio; antra, minėtame sąraše įtvirtintos veiklos yra licencijuotos, todėl negali būti laikomos uždraustomis; trečia, tokia veika atitinka Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos nusikalstamos veikos požymius.

Ketvirta, analizuojant „uždraustos veiklos“ sąvokos turinį, autorius norėtų išskirti ir Teismų praktikos poziciją, dėl ekonominių veiklų, kurių nereglamentuoja nei įstatymai, nei Baudžiamasis kodeksas. Pavyzdžiui, 2015 m. rugpjūčio 24 d. Kauno apygardos teismo

⁶⁶ Fedosiukas, O. *Baudžiamoji atsakomybė už vertimąsi neteisėta komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla: optimalių kriterijų beišskant*. Jurisprudencija: ISSN 1392–6195, 2013, p. 313.

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ Kaziliūnaitė, R. *Baudžiamąją atsakomybę užtraukiančių savanaudiškos veiklos aspektų įtaka iš šios veiklos gaunamo turto statusui*. Teisė: ISSN 2029–2236, 2013, p. 350.

⁶⁹ Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos oficialus puslapis. [Interaktyvus]. [Žiūrėtas 2019-10-20] https://www.vmi.lt/cms/web/kmdb/1.8.11/-/asset_publisher/00hS/document/id/8279121;jsessionid=C06442702D1A77B86CEE0077C05717EB.

nuosprendyje buvo nustatyta, kad kaltinamoji D. N. įregistravusi individualią veiklą – automobilių pirkimas – pardavimas, savo vardu pasirašinėdavo ant užsienietišκών automobilių pirkimų dokumentų „Kaufvertrag“ ar kitų dokumentų, kuriuose būdavo nurodyta, kad būtent ji perka automobilius, nors pati automobilių nepirko, pinigų nemokėjo ir minėtus dokumentus pateikdavo VI „Regitra“, kad savo vardu gautų Lietuvos automobilių registracijos numerius ir liudijimą. Pažymėtina, kad tokia veikla buvo naudinga abejoms pusėms: užsieniečiai su automobiliais ant kurių įtvirtinti Lietuvos registracijos numeriais galėjo išvažiuoti iš Lietuvos, neforminant eksporto, kaltinamoji D. N. už kiekvieną tokią veiklą gaudavo po 80 Lt, kas šiomis dienomis apytiksliai sudarytų 23 Eur. sumą. Teismas kaltinamąją D. N. pripažino kalta padarius nusikalstamas veikas, numatytas Baudžiamojo įstatymo 300 str. 1 d. ir 216 str. 1d⁷⁰. Svarbu akcentuoti, kad Teismai, analogiškose bylose, identišškai kvalifikuoja nusikalstamas veikas (Nr. 1-207-493/2015⁷¹; Nr. 1-208-290/2015⁷²; Nr. 1-354-530/2015⁷³; Nr. 1-230-245/2015⁷⁴; Nr. 1-174-383/2015⁷⁵). Iš pateiktų pavyzdžių matyti, kad net ir niekur nereglamentuotos veiklos negali būti pripažįstamos kaip „uždraustos veiklos“.

Apibendrintai būtų galima pasakyti, kad nei baudžiamosios teisės doktrinoje, nei Teismų praktikoje nėra tiksliai atskleistas „uždraustos veiklos“, kaip vertinamojo požymio, turinys. Tai rodo ir tai, kad Teismų praktikoje, Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalis, nėra taikoma, kas priverčia abejoti minėtos straipsnio dalies reikalingumu.

⁷⁰ 2015 m. rugpjūčio 24 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų nuosprendis. Nr. 1-354-530/2015.

⁷¹ 2015 m. vasario 18 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų nuosprendis. Nr. 1-207-493/2015.

⁷² 2015 m. vasario 23 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų nuosprendis. Nr. 1-208-290/2015.

⁷³ 2015 m. rugpjūčio 24 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų nuosprendis. Nr. 1-354-530/2015.

⁷⁴ 2015 m. lapkričio 20 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų nuosprendis. Nr. 1-230-245/2015.

⁷⁵ 2015 m. sausio 5 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų nuosprendis. Nr. 1-174-383/2015.

2. NETEISĖTOS EKONOMINĖS VEIKLOS OBJEKTAS IR DALYKAS

Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą ūkinę, komercinę, finansinę ar profesinę veiklą turi būti taikoma tik atsižvelgiant į *ultima ratio* principą. Šio principo esmė yra ta, kad baudžiamoji atsakomybė turi būti suprantama kaip griežčiausia valstybės reakcijos, į nepageidaujamą elgesį, forma, todėl jos taikymas yra galimas tik tais atvejais, kuomet nėra alternatyvių poveikio priemonių kitose teisės šakose⁷⁶. Atsižvelgiant į tai, kad neteisėta ekonominė veikla yra reglamentuojama ir baudžiamajame kodekse, ir administracinių nusižengimų kodekse, autorius nusprendė išskirti atskirą skyrių, kuriame bus analizuojami nusikalstamos veiklos objektas ir dalykas, sulyginant juos su administracinio nusižengimo objektu ir dalyku. Autorius pažymi, jog šio skyriaus atskiras poskyris bus skirtas ir „*uždraustos veiklos*“ teisinio reglamentavimo problematikai analizuoti.

2.1. Objektas ir dalykas

Autorius pažymi, kad objektas yra priskiriamas prie pagrindinių objektyviųjų nusikalstamos veikos sudėties požymių, kurie visais atvejais turi būti nustatyti tam, jog būtų galima asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn⁷⁷. Svarbu paminėti ir tai, kad objekto ir vertybės sąvoka baudžiamosios teisės doktrinoje yra vartojamos kaip sinonimai, todėl šiame darbe objektą suprasime kaip baudžiamąjo įstatymo saugomą vertybę. Anot Vytauto Piesliako, nusikalstamos veikos pavojingumą lemia įvairūs požymiai, tačiau svarbiausias veiksnys, nulemiantis žmogaus poelgio pavojingumą ir baudžiamąjį teisinį jo vertinimą, yra vertybės arba gėriai, kuriems šis poelgis daro žalą ar kelia pavojų⁷⁸. Teisės doktrinoje yra priimta, jog baudžiamąjo įstatymo saugomos vertybės yra nustatomos iš skyriaus, kuriame yra įtvirtintas Baudžiamąjo kodekso straipsnis, pavadinimo⁷⁹. Atsižvelgiant į tai, kad Baudžiamąjo įstatymo 202 straipsnis yra įtvirtintas baudžiamąjo kodekso XXXI skyriuje „*Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai*“, todėl šio straipsnio pagrindinis tiesioginis objektas – ekonomika arba verslo tvarka⁸⁰. Akcentuotina, kad ekonomikos ir verslo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos įstatymai. Pavyzdžiui: Lietuvos Respublikos bankų

⁷⁶ Fedosiukas, O. *Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė*. Jurisprudencija: 2012, p. 717.

⁷⁷ Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 210.

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ *Ibid.*, p. 211.

⁸⁰ Švedas, G.; Abromavičius, A., kartu su kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamąjo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2009 p. 474.

įstatymas⁸¹, Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas⁸², Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas⁸³, Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymas⁸⁴ bei kiti. Tačiau, baudžiamosios teisės doktrinoje yra pažymima, jog Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje uždraustos veikos pavojingumas gali pasireikšti ne tik įstatymuose ar kituose teisės aktuose nustatytos vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veiklos tvarkos pažeidimu, bet kartu gali būti padaroma žala valstybės finansų sistemai, visuomenės saugumui, žmonių sveikatai⁸⁵. Pavyzdžiui, Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra užfiksuotas atvejis, kuomet asmuo ėmėsi profesinės veiklos – teikti asmens sveikatos priežiūros paslaugas, neturėdama šiai veiklai reikalingų licencijų. Akcentuotina ir tai, jog šioje byloje nurodytos paslaugos, konkrečiai susijusios su naujagimių apžiūra ir pažymėjimų apie gimimą išdavimu, buvo teikiamos net ne asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, todėl tai rodo, jog ši neteisėta ekonominė veikla galėjo pakenkti naujagimių sveikatai⁸⁶. Atsižvelgiant į tai, baudžiamosios teisės doktrinoje yra išskiriama, jog Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnis saugo ir fakultatyvinius objektus, tokius kaip finansų sistema, nuosavybė, visuomenės saugumas, žmonių sveikata ir kitas panašias vertybes⁸⁷. Autorius pažymi, jog išvardinti visus fakultatyvius objektus, kuriuos saugo analizuojamas straipsnis yra praktiškai neįmanoma, kadangi visi šie objektai yra labai stipriai susieti su konkrečia neteisėtos ekonominės veiklos rūšimi, kurių praktikoje yra daugybė.

Akcentuotina, teisės doktrinoje yra nustatyta, kad Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio antrosios dalies objektas yra lygiai toks pat, kaip ir to paties straipsnio, pirmosios dalies - ekonomika ir verslo tvarka⁸⁸. Tačiau ne visi baudžiamosios teisės doktrinos atstovai sutinka su tokiu interpretavimu, argumentuodami, kad veiklos paskelbimas uždrausta reiškia, kad teisine prasme ji nėra reglamentuojama kaip ūkinė, komercinė, finansinė ar profesinė veikla, taigi yra už normos apsaugos objekto, tai yra už verslo tvarkos ribų⁸⁹. Pakartotina, kad šio darbo pirmajame skyriuje nustatėme, kad ekonominėmis veiklomis laikysime tik tokias, kurios remiantis įstatymais, gali būti

⁸¹ Lietuvos Respublikos bankų įstatymas. Valstybės žinios, 2004-04-15, Nr. 54-1832.

⁸² Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. Valstybės žinios, 2002-09-18, Nr. 91-3891.

⁸³ Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas. Valstybės žinios, 2001-05-23, Nr. 43-1495.

⁸⁴ Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymas. Valstybės žinios, 2000-07-12, Nr. 56-1648.

⁸⁵ Švedas, G.; Abromavičius, A., kartu su kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2009 p. 475.

⁸⁶ 2018 m. birželio 12 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-102-222/2018.

⁸⁷ Švedas, G.; Abromavičius, A., kartu su kt., *op. cit.*, p. 475.

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ Ivoška, G. *Baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamas veikas ekonomikai ir verslo tvarkai reglamentavimo Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais problemos*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2006, p. 121.

pripažįstamos tokiomis. Todėl autorius pritaria nuomonei, jog Baudžiamojo kodekso 202 straipsnio 2 dalies objektas yra tik ekonomikos tvarka, kadangi uždrausta veikla pagal Lietuvos Respublikos įstatymus negali būti pripažįstama kaip ekonominė veikla.

Administracinių nusižengimų kodekso 127 straipsnis, kuris reglamentuoja neteisėtą vertimąsi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla yra įtvirtintas XIV skyriuje „Administraciniai nusižengimai, susiję su ekonomika ir verslo tvarka“, kas rodo, jog šis administracinis nusižengimas saugo identiškąs vertybes kaip ir Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnis – ekonomiką ir verslo tvarką⁹⁰. Tačiau svarbu akcentuoti, kad Administracinių nusižengimų kodekso 127 straipsnyje nėra įtvirtinto draudimo verstis „uždrausta veikla“, todėl teisės doktrinoje nekyla analogiškų nesutarimų dėl uždraustos veiklos objekto nustatinėjimo.

Paprastai, baudžiamosios teisės doktrinoje yra teigiama, kad objektas - tai visuomeniniai teisiniai santykiai, o dalykas - tai tų visuomeninių teisinių santykių elementas, kurį veikiant tiesiogiai padaroma žala visuomeniniams santykiams⁹¹. Pažymėtina, kad teismų praktikoje analizuojamų nusikalstamų veikų dalykas neretai yra apsibrėžiamas naudojant pajamų (*įplaukų*) sąvoką⁹². Akcentuotina, jog tai yra įstatyminė formuluotė, įtvirtinta Administracinių nusižengimų kodekso 127 straipsnio 5 dalyje. Lietuvių kalbos žodyne, žodis „pajamos“ yra suprantamas kaip gaunamos lėšos⁹³, o žodis „įplaukos“ yra aiškinamas kaip gaunami pinigai, pajamos⁹⁴. Tačiau tikrasis analizuojamos sąvokos turinys yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatyme: „Pajamos – [...], atlygis už atliktus darbus, suteiktas paslaugas, už perduotas ar suteiktas teises, už parduoatą ar kitaip perleistą, investuoatą turtą ar lėšas ir (arba) kita nauda pinigais ir (arba) natūra [...]“⁹⁵.

Paprastai tariant, Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje įtvirtintų nusikalstamų veikų dalykas yra visa kaltininko gaunama materialinė nauda, kurią įgyja versdamasis neteisėta ekonomine veikla. Svarbūs du momentai: pirma, materialinė nauda; antra materialinė nauda gauta iš neteisėtos ekonominės veiklos. Praktikoje galimi atvejai, kuomet kaltininkas už vertimąsi neteisėta ekonomine veikla įgyja pinigų, kazino žetonų, taurių

⁹⁰ 2019 m. gegužės 22 d. Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmų nuosprendis. Nr. I-3270-644/2019.

⁹¹ Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Prirnoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 296.

⁹² 2016 m. birželio 28 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-262-697/2016.

⁹³ Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus] [žiūrėtas 2019-10-25]
<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=pajamos&lms=-1&les=-1&id=22022330000>.

⁹⁴ Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus] [žiūrėtas 2019-10-25]
<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=%C4%AFplaukos&lms=-1&les=-1&id=13019880000>.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. Valstybės žinios, 2002-07-19, Nr. 73-3085.

metalų, kriptovaliutų ar kitų, civilinių teisių objektų, turinčių ekonominę vertę, kurie gali būti Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje įtvirtintų nusikalstamų veikų dalyku. Tačiau svarbus momentas yra tai, kad kaltininko įgytos pajamos (*įplaukos*) turi būti įgytos tik neteisėtos ekonominės veiklos pagrindu.

Akcentuotina, kad baudžiamosios teisės doktrinoje galima aptikti nuomonių, kad visų pajamų (*įplaukų*) skaičiavimas, vykdant ekonominę veiklą yra sąlyginai neteisingas ir nesąžiningas, todėl yra siūloma minėtą įstatyminę sąvoką suprasti ir interpretuoti kaip pelną⁹⁶. Tokia pozicija, šiame darbe, bus atskleista pasitelkiant 2 pavyzdžius. Pirmasis pavyzdys: X visus metus prekiaavo vaisiais viename Vilniaus miesto mikrorajono turgelyje ir per metus uždirbo 20 000 EUR (*dvidešimt tūkstančių eurų*) pajamų, kurių niekur nedeklaravo. Antrasis pavyzdys: Y savo nuosavame name pardavinėjo analogiškus vaisius kaip ir X ir per metus uždirbo analogišką pinigų sumą, kurios taip pat niekur nedeklaravo. Abejuose atvejuose turime identišką neteisėtą ekonominę veiklą, už kurią abu asmenys (X ir Y) turėtų sulaukti analogiškos atsakomybės. Tačiau pirmuoju atveju, asmuo X turėjo mažiau pelno nei Y, kadangi pastarajam reikėjo kiekvieną mėnesį mokėti nuomos mokesčių, įvairius aptarnavimo mokesčius, įskaitant ir kuro sąnaudas bei kitas panašias išlaidas. Todėl teisės mokslininkai diskutuoja, jog teisingiau ir sąžiningiau būtų, jei įgytas „*pajamas (įplaukas)*“ neteisėtoje ekonominėje veikloje mes suprastumėme tik kaip pelną⁹⁷. Žodis „*pelnas*“, lietuvių kalbos žodyne yra aiškinamas kaip pajamos, atskaičius išlaidas⁹⁸. Ekonomikos doktrinoje „*pelnas*“ yra suprantamas, kaip teigiamas skirtumas, kuomet iš apskaičiuotų pajamų atimame išlaidas, į kurias įeina daiktų nusidėvėjimas, darbuotojų algos, medžiagų sunaudojimai ir kitokių rūšių išlaidos⁹⁹. Veiklos vertinimas per „*pajamų (įplaukų)*“ formuluotę neatspindi tikrųjų analizuojamų nusikalstamų veikų pavojingumo¹⁰⁰. Autoriaus nuomone, Teismai „*stambaus masto*“ vertinamąjį požymį, visais atvejais turi nustatyti vadovaudamasis grynojo pelno kriterijumi, bet ne visomis (*tikėtinomis*) pajamomis, kadangi toks traktavimas tiksliau atspindėtų nusikalstamos veikos pavojingumą, suvienodintų baudžiamojo įstatymo taikymo praktiką bei užtikrintų asmenų lygiateisiškumo, teisingumo, sąžiningumo, teisėto teisinio lūkesčio principus.

⁹⁶ Fedosiukas, O. *Baudžiamoji atsakomybė už vertimąsi neteisėta komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla: optimalių kriterijų paieška*. Jurisprudencija: ISSN 1392–6195, 2013.

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus] [žiūrėtas 2019-10-25]
<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=pelnas&lns=-1&les=-1&id=22126620000>.

⁹⁹ Jakutis, A. *Ekonomikos teorijos pagrindai*. Vilnius: Vilniaus Gedimino Technikos universitetas, 2006, p. 58.

¹⁰⁰ Fedosiukas, O., *op. cit.* p. 310.

2.2. Uždraustos veiklos problematika

Be ankščiau šiame darbe analizuotų problemų, būtina išskirti ir kitą problematiką, susijusią su Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalies reglamentavimo neapibrėžtumu. Pabrėžtina, kad analizuojamo straipsnio dalyje nėra tiesiogiai įtvirtintų papildomų baudžiamumo kriterijų, kaip „versliškumas“ ir „stambus mastas“. Tačiau šių požymių nustatymo būtinumą ir svarbą išskiria Aukščiausiasis Teismas, įtvirtinęs kad „nors BK 202 straipsnio 2 dalyje nėra tiesiogiai nurodyta, kad tokiai veiklai turi būti būdingi versliškumo ar stambaus masto požymiai, tačiau, sistemiškai aiškinant šios kvalifikuotos nusikaltimo sudėties požymius, uždrausta veikla užtraukia baudžiamąją atsakomybę tik esant bent vienai iš jų“¹⁰¹. Išskirtinas Teismų praktikos pavyzdys, kuris atspindi analizuojamą problematiką. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2017 m. liepos 19 d. nuosprendžiu nuteisė kaltinamąją J.I.Š. pagal Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalį už tai, kad neįgijusi medicininio išsilavinimo, nebūdama gydytoja ar kita sveikatos priežiūros specialistė, neturėdama licencijos, vertėsi uždrausta profesine veikla – priėmė gimdymus ne asmens sveikatos priežiūros įstaigose, o gimdant gyvenamosiose patalpose, teikdama asmens sveikatos priežiūros paslaugas, priskirtas gydytojo akušerio ginekologo ir akušerio kompetencijai¹⁰². Tokį sprendimą Teismas motyvavo tuo, kad Lietuvoje visa sveikatinimo veikla yra licencijuojama, todėl nelicencijuotos veiklos baudžiamojo įstatymo prasme laikytinos uždraustomis, o į tokį įstatymo aiškinimą patenka J. I. Š. veikla¹⁰³. Aukščiausiasis Teismas pasisakė, kad „J. I. Š. veikla – neteisėta, nes ji, neturėdama licencijos veiklai, kuriai ji reikalinga, taip pat neturėdama reikalingos kvalifikacijos, t. y. nebūdama gydytoja akušerė ginekologė, akušerė, ėmėsi šios rūšies profesinės veiklos ir pažeidė Lietuvoje nustatytą teisinį reglamentavimą. Tačiau, byloje nenustačius vieno iš būtinųjų nusikalstamos veikos sudėties požymių – versliškumo, nėra pagrindo teigti, kad J. I. Š. veika užtraukia jai baudžiamąją atsakomybę. Jos veika galimai atitinka administracinio nusižengimo, numatyto ANK 127 straipsnio 1 dalyje, požymius“¹⁰⁴. Autorius pažymi, kad nors ir nėra Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalyje tiesiogiai įtvirtintų papildomų baudžiamumo kriterijų, tačiau vertimasis uždrausta ekonomine veikla užtraukia baudžiamąją atsakomybę tik esant bent vienam iš jų – „versliškumas“ arba „stambus mastas“.

¹⁰¹ 2018 birželio 12 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis Nr. 2K-7-102-222/2018.

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ *Ibid.*

¹⁰⁴ *Ibid.*

Teismų praktikoje gali kilti situacijų, kuomet netinkamai kaltininkas yra patrauktas baudžiamojon atsakomybėn pagal Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalį, nors jo veika atitinka to paties straipsnio 1 dalį ir taip yra apsunkinama jo teisinė padėtis. Pavyzdžiui, kaltinamasis G. M. vertėsi neteisėta fiziniais asmenims vartojimo kreditų teikimo veikla, todėl pirmosios instancijos teisme prokuroras siekė kaltinimo dėl Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos veiklos¹⁰⁵. Teismui nepripažinus G. M. veiklos kaip uždraustos, antrosios instancijos Teisme, prokuroras siekė kaltinimo dėl Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos veiklos¹⁰⁶. Panevėžio apygardos Teismas pripažino G. M. kalta pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 202 straipsnio 1 dalį ir jai paskyrė 250 MGL (9415 eurų) dydžio baudą¹⁰⁷. Pateiktame pavyzdyje Teismas nepripažino kaltininko kaltu dėl Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalies ir nebuvo apsunkinta jo teisinė padėtis, tačiau tokie prokuroro veiksmai suponuoja, kad praktikoje išlieka rizika, kuomet netinkamai kvalifikavus veiką galime apsunkinti kaltininko teisinę padėtį.

Teismų praktikoje galime rasti pavyzdžių, kuomet kaltinamajam nepagrįstai bandoma taikyti baudžiamąją atsakomybę už vertimąsi uždrausta veikla. Pavyzdžiui, kaltinamasis V. Č. Vilniaus apygardos teisme buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už tai, kad „versliškai“ ir „stambiu mastu“ vertėsi uždrausta ūkine archeologinių kasinėjimų ardomyje ir komercine archeologinių radinių prekybine veikla¹⁰⁸. Teismo sprendimas buvo grindžiamas tuo, kad kaltinamasis, neturėdamas leidimo vykdyti žemės grunto kasinėjimo darbus bei naudoti išteklius, atlikti archeologinius ardomyje ir (ar) tvarkybos tyrimus, taip pat neturėdamas licencijos prekiauti archeologiniais radiniais, vykdė žemės grunto kasinėjimus ieškodamas, o aptikęs savinasi įvairius archeologinius radinius, kuriuos vėliau pardavė¹⁰⁹. Kasacinio Teismo išplėstinė septynių teisėjų kolegija konstatavo, kad archeologinių kasinėjimų ardomyje veikla negali būti tapatinama su ūkine veikla¹¹⁰. Tokią poziciją Teismas grindė, kad kaltininko veiksmai neatitinka Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalies sudėties, kadangi tokia veikla, dėl savo vienkartinio pobūdžio, negali būti pripažįstama, kaip ūkinė, komercinė, finansinė ar profesinė veikla. Tai atvejis, kuomet nepagrįstai buvo suvaržomos asmens teisės ir laisvės.

¹⁰⁵ 2017 lapkričio 6 d. Panevėžio apygardos teismo teisėjų kolegijos nuosprendis Nr. 1A-91-581/2017.

¹⁰⁶ *Ibid.*

¹⁰⁷ *Ibid.*

¹⁰⁸ 2015 lapkričio 5 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis Nr. 2K-7-358-303/2015.

¹⁰⁹ *Ibid.*

¹¹⁰ *Ibid.*

Be to, nėra tikslinga „uždraustos veiklos“ teisinį reguliavimą įtvirtinti Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje, kuris reglamentuoja neteisėtą vertimąsi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla. Šio darbo pirmajame skyriuje buvo apsibrėžta, kad ekonominėmis veiklomis laikysime tik tokias veiklas, kurios remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais yra pripažįstamos, kaip tokios. Pabrėžtina, kad nors ir nėra aišku kokias veiklas reikėtų laikyti kaip uždraustas, remiantis Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalies prasme, tačiau Baudžiamosios teisės doktrinoje yra išskirta, kad ekonominės veiklos paskelbimas uždrausta reiškia, kad teisine prasme ji nėra reglamentuojama kaip ūkinė, komercinė, finansinė ar profesinė veikla, taigi yra už normos apsaugos objekto, tai yra už verslo tvarkos ribų¹¹¹. Todėl uždrausta veikla negali būti laikoma kaip ekonomine veikla, todėl negali būti reglamentuota Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje.

Akcentuotina, kad nors Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalies taikymas Teismų praktikoje yra itin retas reiškinys, tačiau pateikti pavyzdžiai rodo, kad jo taikymas ne tik tais gali, bet ir sukelia nemažai problemų. Pagrindinė to priežastis yra „uždraustos veiklos“, kaip vertinamojo požymio, turinio neapibrėžtumas.

¹¹¹ Ivoška, G. *Baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamas veikas ekonomikai ir verslo tvarkai reglamentavimo Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais problemos*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2006, p. 121.

3. OBJEKTIVIOJI NUSIKALSTAMOS VEIKOS PUSĖ

V. Piesliakas savo knygoje yra pažymėjęs, jog neįmanoma padaryti nusikalstamos veikos be išorinės išraiškos, todėl kiekvienas nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas kažkaip pasireiškia išoriškai¹¹². Baudžiamosios teisės doktrinos atstovas išoriškumą siūlo suprasti kaip akimis matomas nusikalstamos veikos dalis, kurios dar kitaip yra vadinamos – objektyvieji nusikalstamos veikos požymiai¹¹³. Atsižvelgiant į šio darbo temą, autorius nusprendė šiame darbe išskirti atskirą skyrių, skirtą detaliam, nusikalstamos veikos, įtvirtintos Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje, objektyviosios pusės analizei.

Pirmasis aspektas, kurį autorius norėtų išskirti yra tai, kad Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje įtvirtintos veikos yra padaromos tik aktyviais kaltininko veiksmais¹¹⁴. Baudžiamosios teisės doktrinoje yra įtvirtinta, jog pasyviais veiksmais neįmanoma atlikti šios nusikalstamos veiklos¹¹⁵. Autorius pažymi, jog aktyvūs kaltininko veiksmai gali būti labai įvairūs ir jie tiesiogiai priklauso nuo ekonominės veiklos rūšies, todėl aktyvūs kaltininko veiksmai kiekvienu konkrečiu atveju yra nustatinėjami Teismo. Kaip pavyzdį būtų galima išskirti Klaipėdos apylinkės teismo bylą, kurioje kaltininkas A. V. neteisėtai vertėsi nekilnojamojo turto pirkimu ir pardavimu, todėl Teismai kaltininko aktyvius veiksmus pripažino – nekilnojamojo turto pirkimo – pardavimo sandorių sudarymą¹¹⁶. Kitoje byloje, kaltinamoji M. J. T. neteisėtai vertėsi imunoprofilaktika, todėl Teismai kaltininkės aktyvius veiksmus pripažino – skiepų paslaugų suteikimą konkreitiems klientams¹¹⁷. Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, būtų galima išskirti tai, kad neteisėta ūkinė, komercinė, finansinė ar profesinė veikla gali būti padaroma tik aktyviais kaltininko veiksmais, kurie tiesiogiai priklauso nuo kaltininko padarytos neteisėtos veiklos rūšies, todėl Teismai kiekvienoje byloje turi konkrečiai nustatyti kokius aktyvius veiksmus kaltininkas atliko.

Autorius pažymi, jog Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio objektyviajai pusei yra ypač reikšmingas neteisėtumo pobūdis. Baudžiamosios teisės doktrinoje yra pažymima, kad Baudžiamojo kodekso 202 straipsnis baudžiamąją atsakomybę užtraukia tik už tokį

¹¹² Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirma knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 205

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ Švedas, G.; Abromavičius, A., ir kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2009 p. 475.

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ 2018 m. liepos 19 d. Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nuosprendis. Nr. 1A-213-557/2018.

¹¹⁷ 2018 m. liepos 18 d. Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nuosprendis. Nr. 1A-284-483/2018.

vertimasi ūkine, komercine, finansine ar profesinė veikla, kuri yra neteisėta¹¹⁸. Todėl Teismai kiekvienu konkrečiu atveju nustatinėja ar konkreti kaltininko veikla gali būti pripažįstama kaip neteisėta. Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra įtvirtinta, kad Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje neteisėtumas sietinas ne su atskirais pažeidimais, pasitaikančiais ekonominės veiklos vykdymo metu, bet su nelegaliu šios veiklos pobūdžiu¹¹⁹. Baudžiamajame įstatyme yra įtvirtinta dvejopo pobūdžio neteisėtos ekonominės veiklos rūšys:

Pirmoji yra įtvirtinta 202 straipsnio 1 dalyje, kurioje neteisėta ekonominė veikla pasireiškia esant bent vienai iš kelių nurodytų sąlygų: A) kaltininkas verčiasi ekonomine veikla neturint licencijos ar leidimo, kuris yra privalomas remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais; B) kaltininkas verčiasi neteisėta ekonomine veikla kitokiu neteisėtu būdu. Aukščiausiasis Teismas vienoje iš savo nutarčių yra pažymėjęs, kad „pagal BK 202 straipsnį ūkinės, komercinės, finansinės ar profesinės veiklos neteisėtumas pirmiausia siejamas su vertimusi licencijuojama veikla neturint galiojančios licencijos (leidimo) tokiai veiklai“¹²⁰. Autorius pažymi, kad baudžiamosios teisės doktrinoje, taip pat yra atkreipiamas dėmesys į tai, jog licencija (leidimas) turi būti galiojantis. Pavyzdžiui, A. Abramavičiaus yra pažymėjęs, kad neteisėtos veiklos požymis pasireiškia ir tada, kai kaltininkas verčiasi ūkine veikla pasibaigus licencijos (leidimo) galiojimui arba kuomet kaltininkas apskritai neturėjo šios licencijos (leidimo)¹²¹. A. Abramavičiaus pažymi, jog licencija turi būti suprantama kaip būtinoji sąlyga vertimuisi ekonomine veikla. Savo argumentaciją autorius grindžia Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹²² (toliau tekste – *Civilinis kodeksas*) 2.77 straipsnio 1 dalimi, kurioje yra įtvirtinta, kad: „Istatymų nustatytais atvejais juridiniai asmenys gali imtis tam tikros rūšies veiklos tik gavę įstatymų nustatyta tvarka išduotą licenciją“. Autorius nori išskirti ir 2.78 Civilinio kodekso straipsnį, kurio pirmojoje dalyje yra įtvirtinta, kad „kiekvienai įstatymų nustatyta licencijuojamai veiklos rūšiai Vyriausybė tvirtina licencijavimo taisykles, jeigu kiti įstatymai nenustato ko kita“. Taigi, pirmuoju atveju yra svarbūs du momentai: pirma, kaltininkas turi verstis ekonomine veikla, kuri yra licencijuota; antra, licencijos (leidimo), verstis konkrečia ekonomine veikla, turėjimo / neturėjimo klausimas.

¹¹⁸ Švedas, G.; Abramavičius, A., ir kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2009 p. 475.

¹¹⁹ 2019 m. gegužės 20 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-143-976/2019.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ Mokomoji medžiaga iš A. Abramavičiaus paskaitų. 2019 m.

¹²² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000-09-06, Nr. 74-2262.

Be to, Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas ir kitas nusikalstamos veikos padarymo būdas – „*kitoku neteisėtu būdu*“. Aukščiausiojo teismo praktikoje, kitokiais neteisėtais veiklos būdais gali būti pripažįstami tokie atvejai, kai: „*neįregistravus juridinio asmens, verčiamasi veikla, kurią turi teisę vykdyti tik juridiniai asmenys; imamas individualios veiklos jos neįregistravus ir neįgijus verslo liudijimo (faktiškai nuslėpus ją ir iš jos gaunamas pajamas nuo mokesčio administratoriaus); akivaizdžiai peržengiamos licencijoje (leidime) apibrėžtos veiklos ribos; licencija (leidimas) gauta pateikiant atsakingai institucijai melagingus duomenis ir pan.*“¹²³. Akcentuotina, jog šis sąrašas nėra baigtinis, todėl Teismai kiekvienoje byloje turi vertinti faktines bylos aplinkybes ir nustatinėti ekonominės veiklos galimo neteisėtumo pobūdį.

Antroji yra įtvirtinta Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalyje, kurioje neteisėta ekonomine veikla yra laikoma „*uždrausta veikla*“. Autorius pažymi, jog šiame darbe jau buvo išsamiai analizuojama problematika su „*uždraustos veiklos*“ sąvokos turinio interpretavimu, todėl šiame poskyryje pakartotinai problema nebus analizuojama. Tačiau svarbu akcentuoti, kad vertimasis uždrausta veikla gali būti pripažįstamas tik tokiais atvejais, kuomet kaltininkas vykdo tokią veiklą sistemingai su tikslu gauti kažkokios materialios naudos arba kaltininko veikla yra vienkartinio pobūdžio, tačiau gautos pajamos atitinka „*stambaus masto*“ kriterijų¹²⁴. Supaprastintai būtų galima pasakyti, kad Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 daliai būtina nustatyti „*versliškumo*“ ar „*stambaus masto*“ baudžiamumo kriterijų. Tokios pozicijos yra laikomasi ir Aukščiausiojo Teismo praktikoje, kurioje yra įtvirtinta, kad „*nors BK 202 straipsnio 2 dalyje nėra tiesiogiai nurodyta, kad tokiai veiklai turi būti būdingi versliškumo ar stambaus masto požymiai, tačiau, sistemiškai aiškinant šios kvalifikuotos nusikaltimo sudėties požymius, uždrausta veikla užtraukia baudžiamąją atsakomybę tik esant bent vienai iš jų*“¹²⁵.

„*Versliškumo*“ ir „*stambaus masto*“ vertinamieji požymiai, baudžiamosios teisės doktrinoje yra netiesiogiai vadinami kaip baudžiamosios ir administracinės atsakomybių atribojimo kriterijais¹²⁶. Tačiau svarbu paminėti ir tai, kad šie abu požymiai yra integralūs ir turintys savarankiškus norminius krūvius, todėl tiek 202 straipsnio, tiek ir kitų Baudžiamojo įstatymo straipsnių kontekste, šie abu požymiai, turėtų būti vertinami atsietai

¹²³ 2018 m. balandžio 17 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-130-976/2018.

¹²⁴ Švedas, G.; Abromavičius, A., ir kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2009 p. 475.

¹²⁵ 2018 m. birželio 12 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-102-222/2018.

¹²⁶ Švedas, G.; Abromavičius, A., ir kt., *op. cit.*, p. 475.

vienas nuo kito ar kitų požymių¹²⁷. Autorius pažymi, kad aukščiau nurodyti baudžiamumo kriterijai, tiek kiekvienas atskirai, tiek abu kartu, yra tarsi linija, kuri atriboja baudžiamosios atsakomybės ir administracinės atsakomybės taikymą. Todėl taikant baudžiamąją atsakomybę yra būtina nustatyti bent vieną iš šių baudžiamumo kriterijų:

„*Stambus mastas*“ - kiekybinis būdo vertinamasis požymis¹²⁸. Pateiktame apibrėžime matyti, kad sąvokos apibrėžimas sudarytas iš dviejų skirtingų kategorijų sąvokų – kiekybės ir būdo. Būdo kategorijos sąvoka atskleidžia kaip buvo padaryta neteisėta ekonominė veikla, o kiekybės kategorijos sąvoka mums leidžia įvertinti padarytos neteisėtos ekonominės veiklos pavojingumo laipsnį¹²⁹. Tačiau baudžiamosios teisės doktrinoje yra pastebima, kad „*stambaus masto*“ sąvoka nebegali būti laikoma kaip vertinamasis požymis, kadangi Kasacinio teismo praktika šio požymio turinio atskleidimą sieja su Administracinių nusižengimų kodekso 127 straipsnio 5 dalyje įtvirtintu „šablonu“¹³⁰. Autorius pritaria tokiems baudžiamosios teisės doktrinos atstovų pastebėjimams, kadangi „*stambaus masto*“ sąvokos turinys nebėra kintamas, o atvirkščiai, kiekvienoje byloje interpretuojamas vienodai. Be to, „*stambaus masto*“ sąvokos turinio atskleidimui nebėra reikalingas išsamus jurisprudencijos, teisės normos studijavimas, kaip ir nebėra reikšminga šių požymių interpretuojančio subjekto teisinė sąmonė, kas iš esmės yra aktualu vertinamojo požymio atskleidimui. Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra įtvirtinta, kad „*teismų praktikoje sistemiškai aiškinant BK 202 straipsnio ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 127 straipsnį nurodoma, kad viršijus šiame straipsnyje nurodytą 500 MGL dydžio sumą, kyla ne administracinė, o baudžiamoji atsakomybė*“¹³¹. Autorius pažymi, jog šis baudžiamumo kriterijus praktikoje yra gana aiškus ir nesukelia jo taikymo problemų. Jei Teismas nustato, kad kaltininko iš neteisėtos ekonominės veiklos gaunamos pajamos (*įplaukos*) ar paskutinių dvylikos mėnesių pajamos (*įplaukos*), ar nustatyta tvarka neįtrauktų į apskaitą prekių vertė viršija 500 MGL sumą, taiko baudžiamąją atsakomybę. Ir atvirkščiai, jei neviršija, taiko administracinę atsakomybę. Akcentuotina, kad nors Administracinių nusižengimų kodekso 127 straipsnio 5 dalyje yra apibrėžtas „*stambaus masto*“ kriterijus dėl vertimosi neteisėta ekonomine veikla neturint licencijos (*leidimo*) ar kitokiu nusikalstamu būdu, tačiau Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 daliai būdingas „*stambaus masto*“ kriterijus taip pat yra

¹²⁷ Veršekys, P. Vertinamieji požymiai nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai sudėtyse. Teisės apžvalga: ISSN 2029-4239, p. 219.

¹²⁸ *Ibid.*, p. 218.

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ *Ibid.*

¹³¹ 2018 m. balandžio 17 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-130-976/2018.

vertinamas pasitelkiant Administracinių nusižengimų kodekso 127 straipsnio 5 dalyje įtvirtintą 500 MGL dydžio ribą.

„Versliškumas“ – kokybinis būdo vertinamasis požymis¹³². Kokybinis kriterijus parodo, ar būdo savybė egzistuoja ar ne¹³³. O tai reiškia, kad kokybinis kriterijus parodo, ar yra veikos pavojingumo laipsnis, būdingas baudžiamajai teisei ar nėra. Tačiau autorius pažymi, kad remiantis šiuo savarankišku ir alternatyviu vertinamuoju požymiu yra žymiai sunkiau atriboti baudžiamosios ir administracinės atsakomybių atribojimo klausimą, nei remiantis „stambaus masto“ kriterijumi. Pirmoji aplinkybė, kuri pagrindžia šį autoriaus teiginį yra tai, kad „versliškumas“ kaip baudžiamumo kriterijus yra įtvirtintas ir Baudžiamajame įstatyme ir Administracinių nusižengimų kodekse. Tai yra konstatavęs ir Aukščiausiasis Teismas: „„ANK 127 straipsnio 1 dalyje vartojamas terminas „vertinamasis veikla“ ir BK 202 straipsnio 1 dalyje vartojamas terminas „ėmimasis veiklos versliškai“ iš esmės reiškia ne ką kita, kaip veiklos pastovumą, nuolatinį jos pobūdį“¹³⁴. Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra įtvirtinti keli kriterijai, kuriais siekiama atriboti minėtas atskiras atsakomybių rūšis, tačiau teisės doktrinoje galima rasti pozicijų, kurios tvirtina, jog šis požymis ne tik kad nepadeda atriboti atsakomybių rūšis, bet tik dar labiau apsunkina šių atsakomybių atribojimą. Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra įtvirtinta, kad „nors įstatyme versliškumo samprata nėra aiškiai apibrėžta, tačiau kasacinės instancijos teismo nutartyse, aiškinant versliškumo požymio turinį, nurodyta, kad jį galėtų rodyti parengiamųjų darbų neteisėtai veiklai organizuoti ir vykdyti atlikimas, šios veiklos valdymas ir kitokie veiksmai, rodantys didesnę veikos pavojingumą“¹³⁵. Tokia Teismo pozicija rodo, jog yra siekiama atriboti atsakomybių rūšis pasitelkiant didesnio pavojingumo laipsnio kriterijų. Autoriaus įsitikinimu, toks vertinimas yra ganėtinai neaiškus, todėl Teismai skirtingai interpretuodami „versliškumo“ kriterijų, neleidžia formuotis vieningai bei darniai teismų praktikai. Tokią argumentaciją autorius grindžia pasitelkdamas Teismų praktika, kurioje atsispindi skirtingas teismų „versliškumo“ požymio interpretavimas:

Vilniaus miesto apylinkės teismo bei Vilniaus apygardos teismo nuosprendžiu kaltinamoji D. J. buvo nuteista už tai, kad versliškai ėmėsi profesinės veiklos – teikti asmens sveikatos priežiūros paslaugas, neturėdama šiai veiklai reikalingų licencijų ir už tai gavo piniginių pajamų. Pažymėtina, kad „versliškumo“ požymis teismų sprendimuose motyvuotas D. J. veiklos pastovumu, piniginių pajamų (užmokesčio) už suteiktas paslaugas

¹³² Veršekys, P. Vertinamieji požymiai nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai sudėtyse. Teisės apžvalga: ISSN 2029-4239, p. 219.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ 2018 m. birželio 12 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-102-222/2018.

¹³⁵ Ibid.

gavimu, taip pat veiklos vykdymu šalia kitos (paskaitų skaitymo, konsultacinės) veiklos. Tačiau Kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos vertinimu, tokia argumentacija nėra pakankama ir neatitinka keliamo reikalavimo atsižvelgti į visas reikšmingas aplinkybes darant išvadą dėl veiklos versliškumo. Kasacinis Teismas konstatavo, kad D. J. neteisėta veikla, susijusi su sveikatos priežiūros paslaugų teikimu, truko nuo 2004 m. lapkričio 6 d. iki 2011 m. liepos 2 d., t. y. beveik septynerius metus, per šį laikotarpį nustatyti 64 tokios veiklos pasireiškimų atvejai, tačiau byloje nėra duomenų (jų nenurodė ir teismai) apie didesnę D. J. veiklos mastą, parengiamuosius darbus tokiai veiklai vykdyti ir kitas aplinkybes, rodančias šios veiklos versliškumą (ir pavojingumą baudžiamojo įstatymo taikymo prasme)¹³⁶.

Taip pat svarbu išskirti ir kitą Aukščiausiojo Teismo praktikoje išskiriamą atskirų atsakomybės rūšių atirbojimo kriterijų: „Pažymėtina ir tai, kad baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą ūkinę, profesinę ar kitokią veiklą pagal aptariamą požymį (kriterijų) visada turi būti pagrįsta teismo vidiniu įsitikinimu dėl tokios neteisėtos veiklos (konkrečiu atveju) didesnio pavojingumo ir administracinės atsakomybės nepakankamumo bei neproporcingumo“¹³⁷. Autoriaus įsitikinimu, šis kriterijus, kaip ir prieš tai analizuotas, nesuteikia Teismams aiškumo, todėl taikant „versliškumo“ požymį, galimi atvejai, kuomet netinkamai bus pradedami baudžiamieji procesai dėl administracinių nusižengimų ir taip bus neteisėtai suvaržomos asmenų teisės ir laisvės. Būtent atsižvelgiant į tai, teisės doktrinoje atsiranda „versliškumo“ požymio panaikinimo iš Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio, šalininkų. Vienas jų yra O. Fedosiukas, kuris siūlo apskritai atsisakyti „versliškumo“ požymio, o baudžiamosios ir administracinės atsakomybių rūšis atriboti pasitelkiant tik „stambaus masto“ požymį¹³⁸. Tokią savo poziciją grindė keliais argumentais: pirma, nors Lietuvos teismų praktika smarkiai susiaurino „versliškumo“ požymio turinį, tačiau aplinkybė, kad šis požymis būdingas ir abejoms atsakomybių rūšims, kyla pavojus, kad pasinaudojant šiuo požymiu išlieka didelė rizika, kad bus vykdomi baudžiamieji procesai dėl smulkaus masto nelegalios veiklos; antra, baudžiamosios ir administracinės atsakomybių takoskyrą būtų paprasčiau atriboti remiantis „stambaus masto“ požymio buvimu ar nebuvimu; trečia, užsienio šalyse, kuriose kriminalizuota analogiška veika, baudžiamieji įstatymai jokio panašaus į versliškumą požymio

¹³⁶ 2018 m. birželio 12 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-102-222/2018.

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ Fedosiukas, O. *Baudžiamoji atsakomybė už vertimąsi neteisėta komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla: optimalių kriterijų beišskant*. Jurisprudencija: ISSN 1392–6195, 2013.

nenumato¹³⁹. Autorius pažymi, jog šiame darbe analizuotų valstybių baudžiamuosiuose kodeksuose yra įtvirtintas „*stambaus masto*“ baudžiamumo kriterijus, tačiau tokio kriterijaus kaip „*versliškumas*“ nėra. Tačiau, šiame darbe analizuotos užsienio šalys savo baudžiamuosiuose kodeksuose yra įtvirtinusios kitokius vertinamuosius požymius, tokius kaip: „*padaryta didelė žala piliečiams, organizacijoms, ar valstybei*“, „*didelė žala valstybei arba įstatymų saugomų asmenų interesams*“, „*sukelia pavojų daugybės žmonių gyvybei ar sveikatai*“, „*įvykdytos veiklos srityje, susijusioje su sveikatos priežiūros paslaugomis, infekcinių medžiagų tvarkymu, aviacija, geležinkelių eismas arba kreditų, draudimo ar finansinių paslaugų teikimas*“. Kas rodo, jog jų vertinamieji požymiai yra labiau orientuoti į padarytą didelę žalą, sukeltą pavojų, piliečiams, organizacijoms, valstybei.

Svarbu išskirti ir kitą baudžiamosios teisės doktrinoje vyraujančią poziciją. P. Veršekys vienoje iš savo publikacijų yra pažymėjęs, kad „*nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų ekonomikai ir verslo tvarkai sudėtims būdinga sąlygiškai daugiau (nei kodekso vidurkis) ir įvairesnių rūšių vertinamųjų požymių. Tai yra viena iš esminių sąlygų, lemiančių šių nusikalstamų veikų sudėčių taikymo efektyvumą*“¹⁴⁰. Šis baudžiamosios teisės doktrinos atstovas pažymi, kad Teismų praktikoje „*versliškumo*“ požymis turi būti labiau atribotas nuo „*stambaus masto*“ požymio, o tai reiškia, kad kiekvienas Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje įtvirtintas atskiras vertinamasis nusikalstamos veikos sudėties požymis turi turėti savarankišką traktuotę¹⁴¹. Atsižvelgiant į šią poziciją matyti, kad priešingai nei pirmosios pozicijos atstovas, yra linkęs palikti „*versliškumo*“ požymį. Autorius labiau linkęs palaikyti antrojo autoriaus poziciją, susijusią su „*versliškumo*“ požymio palikimu, kadangi praktikoje yra situacijų, kuomet atsakomybių rūšių atribojimas turi būti grindžiamas teismo vidiniu įsitikinimu dėl konkrečios neteisėtos veiklos didesnio pavojingumo ir administracinės atsakomybės nepakankamumo bei neproporcingumo¹⁴². Autoriaus įsitikinimu, idėja palikti tik „*stambaus masto*“ kriterijų, kuris iš esmės nesukelia daug problemų praktikoje, skamba ganėtinai patraukliai, tačiau atsižvelgiant į neteisėtų ekonominių veiklų pobūdį, 500 MGL riba nėra pakankamas kriterijus nustatyti pavojingą veikos pobūdį. „*Versliškumas*“ yra tarsi „*Stambaus masto*“ papildinys, kuris iš esmės

¹³⁹ Fedosiukas, O. *Baudžiamoji atsakomybė už vertimąsi neteisėta komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla: optimalių kriterijų beiškant*. Jurisprudencija: ISSN 1392–6195, 2013.

¹⁴⁰ Veršekys, P. Vertinamieji požymiai nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai sudėtyse. Teisės apžvalga: ISSN 2029-4239.

¹⁴¹ *Ibid.*

¹⁴² 2018-06-12 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-102-222/2018.

padedą nustatyti neteisėtos ekonominės veiklos mastą, kiek tai nesutampa su 500 MGL riba¹⁴³.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, būtų galima pasakyti, kad objektyviajai nusikalstamų veikų, įtvirtintų Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje, pusei yra būdingi kaltininko aktyvūs veiksmai, neteisėtas nusikalstamos veikos pobūdis ir „*versliškumo*“ arba „*stambaus masto*“, arba abiejų kartu, vertinamųjų požymių nustatymas. Aplinkybė, kad „*versliškumo*“ požymio taikymas Teismams sukelia nemažai problemų ir tai, kad baudžiamosios teisės doktrinoje yra šalininkų, siūlančių panaikinti šį požymį ir atskiras atsakomybių rūšis atriboti remiantis tik vienu baudžiamumo požymiu „*stambus mastas*“, autorius laikosi pozicijos susijusios su „*versliškumo*“ požymio išsaugojimu, tokią poziciją grįsdamas „*versliškumo*“ ir „*stambaus masto*“ požymių sąsajumu ir vienas kito papildomumu.

¹⁴³ 2018 m. gegužės 22 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-165-976/2018.

4. NUSIKALSTAMOS VEIKOS SUBJEKTAS

Pabrėžtina, kad Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje uždraustų nusikalstamų veikų subjektu gali būti ne tik fizinis, bet ir juridinis asmuo. Atsižvelgiant į tai, šis skyrius bus skirtas, analizuojamų nusikalstamų veikų, subjekto požymio analizei. Akcentuotina, kad nusikalstamos veikos subjekto požymis yra neatsiejamas nuo subjektyviųjų nusikalstamos veikos požymių, todėl šiame skyriuje kartu bus analizuojama ir subjektyvioji nusikalstamos veikos pusė.

Baudžiamosios teisės doktrinoje yra pažymima, kad nusikalstamų veikų, įtvirtintų Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 1 ir 2 dalyse, subjektas gali būti pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas, 16 metų amžiaus sulaukęs fizinis asmuo, kuris tiesiogine tyčia neteisėtai verčiasi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla¹⁴⁴.

Pirma, svarbu išskirti pakaltinamumo kriterijų. Pabrėžtina, kad baudžiamosios teisės doktrinoje yra išskirta, kad baudžiamojon atsakomybėn yra traukiamas ne kiekvienas subjektas, padaręs nusikalstamą veiką, bet tik toks, kuris pasižymi tam tikromis savybėmis¹⁴⁵. Autorius pažymi, kad viena iš tų savybių yra pakaltinamumas, kuris baudžiamosios teisės doktrinoje yra suprantamas kaip teisinė sąvoka, apibūdinanti asmens, padariusio baudžiamajame įstatyme numatytą nusikalstamą veiką, psichinę būklę padarant veiklą ir turint esminę reikšmę jo atsakomybei¹⁴⁶. Supaprastinus šį apibrėžimą, būtų galima teigti, kad pakaltinamumą reiktų suprasti kaip kaltininko gebėjimą darant nusikalstamą veiką suvokti savo veiksmų pavojingą pobūdį ir gebėti juos valdyti¹⁴⁷. Be to, baudžiamosios teisės doktrinoje yra išskiriama, kad pakaltinamumas yra būtina kaltės sąlyga, todėl dėl nepakaltinamo asmens mes negalime kelti klausimo dėl jo kaltumo padarant baudžiamajame įstatyme įtvirtintą nusikalstamą veiką¹⁴⁸. Atsižvelgiant į tai, būtų galima pasakyti, kad Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje uždraustų nusikalstamų veikų subjektas gali būti tik pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas asmuo.

Akcentuotina, kad Baudžiamasis įstatymas pakaltinamumo požymį skirsto į šias dalis: 1) Pakaltinamumas; 2) Ribotas pakaltinamumas; 3) Nepakaltinamumas. Pakaltinamumo sąvoka reiškia, kad asmuo darydamas nusikalstamą veiką, buvo tokios psichinės būsenos, kuri leido subjektui suvokti pavojingos veikos pobūdį bei subjektas galėjo valdyti savo veiksmus. Ribotas pakaltinamumas – tai tokia psichinė fizinio asmens

¹⁴⁴ Švedas, G.; Abromavičius, A., ir kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2009 p. 478.

¹⁴⁵ Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 325.

¹⁴⁶ *Ibid.*

¹⁴⁷ *Ibid.*, p. 326.

¹⁴⁸ *Ibid.*

būsena, kuri uždraustos veikos darymo metu dėl psichikos sutrikimo, nesančio pakankamu pagrindu pripažinti jį nepakaltinamu, neleidžia asmeniui visiškai suvokti pavojingo nusikalstamos veikos pobūdžio ar valdyti savo veiksmų. Aukščiausiojo Teismo nutartyje yra pažymėta, kad: „*Teismas gali pripažinti asmenį ribotai pakaltinamu ir tik teismo psichiatrijos ekspertizės pagrindu*“¹⁴⁹. Autorius pažymi, kad subjektas, kuris Teismo pripažintas ribotai pakaltinamu, gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už nusikalstamų veikų, įtvirtintų Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 1 ir dalyse, įvykdymą. Tačiau reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad remiantis Baudžiamojo įstatymo 18 straipsnio 2 dalimi, jiems gali būti švelninama bausmė, gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pritaikius baudžiamojo poveikio priemones arba priverčiamąsias medicinos priemones. Nepakaltinamumas – tai psichinė asmens būseną, kuri uždraustos veikos darymo metu dėl psichikos sutrikimo neleidžia asmeniui suvokti tokios veikos pavojingumo arba valdyti savo veiksmų, todėl toks nusikalstamos veikos subjektas nėra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, tačiau jiems yra taikomos priverčiamosios medicininės priemonės¹⁵⁰. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymi, kad pastovios nepakaltinamumo būsenos nėra, kadangi nepakaltinamumas Teismų yra nustatinėjamas tik dėl konkrečios baudžiamojo įstatymo uždraustos veikos ir gali būti tik tos veikos darymo metu¹⁵¹. Teismas pažymėjo ir tai, kad asmeniui, kuriam po nusikalstamos veikos padarymo sutrinka psichika ir dėl to jis negali suvokti savo veiksmų esmės ir jų valdyti, nepakaltinamu nelaikomas¹⁵².

Pabrėžtina, kad Lietuva 2010 metais ratifikavo Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją (*toliau – Konvencija*) – tarptautinis žmogaus teisių dokumentas, kuriame įtvirtinamos asmenų, turinčių negalią teisės ir pagrindinės laisvės¹⁵³. Konvencijos tikslas - skatinti ir užtikrinti visų asmenų, turinčių negalią visapusišką ir lygiateisį naudojimąsi visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, taip pat skatinti pagarbą šių asmenų prigimtiniam orumui. Autorius pažymi, kad šiame darbe ši Konvencija yra svarbi tuo aspektu, kad ji formuoja neįgaliųjų asmenų lygybę prieš įstatymą ir užtikrina neįgaliųjų asmenų teisę į teisingumą. Konvencija draudžia apriboti asmenų teises ir laisves, pripažįstant juos nepakaltinamais, remiantis vien tik psichikos sutrikimo pagrindu. Kas

¹⁴⁹ 2015 m. sausio 13 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-142-976/2015.

¹⁵⁰ Švedas, G.; Abromavičius, A., ir kt. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai). Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.

¹⁵¹ 2019 m. sausio 17 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-6-489/2019.

¹⁵² *Ibid.*

¹⁵³ Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos Fakultatyvus protokolai. Valstybės žinios, 2010-06-19, Nr. 71-3561.

rodo, kad nusikalstamas veikas, uždraustas Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio dalyse, gali padaryti ir nepakaltinamas asmuo. Tačiau autoriaus nuomone, pripažinti psichinę negalią turinčius asmenis kaip nusikalstamų veikų, uždraustų Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio dalyse, subjektais, iškreiptų tyčinės kaltės formos reikalavimą. Autorius nėra įsitikinęs, ar toks subjektas, visais atvejais, gebėtų pilnai suvokti savo atliekamų veiksmų pavojingą pobūdį, kontroliuoti savo veiksmus, todėl toks Konvencijos taikymas apribotų baudžiamosios teisės humaniškumo ir švelnėjimo principus.

Antra, kita savybė yra kaltė, kuri baudžiamosios teisės doktrinoje yra suprantama kaip asmens, padariusio nusikalstamą veiką, vidinis (*psichinis*) santykis su objektyviaisiais nusikalstamos veikos sudėties požymiais. Baudžiamojo įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje yra numatyta, kad pagal baudžiamąjį įstatymą asmuo atsako tik tuo atveju, jeigu jis kaltas padaręs nusikalstamą veiką. Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje uždraustos nusikalstamos veiklos gali būti padaromos tik tiesiogine tyčia. Tai reiškia, kad kaltininkas suvokia, kad jis neteisėtai verčiasi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla ir nori ją verstis¹⁵⁴.

Trečia, reikalavimas, susijęs su nusikalstamos veikos subjekto amžiumi yra įtvirtintas Baudžiamojo įstatymo 13 straipsnyje. Baudžiamasis įstatymas kartu nustato ir laiko momentą iki kurio turi būti subjektas sulaukęs atitinkamo amžiaus: „[...] *iki nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo padarymo* [...]“¹⁵⁵. Autorius pažymi, kad Administracinių nusižengimų kodekso 6 straipsnyje yra įtvirtintas analogiškas, kaip ir Baudžiamajame įstatyme, teisinis reguliavimas, kuris nustato, kad subjektas, kuris verčiasi neteisėta ekonomine veikla, iki administracinio nusižengimo padarymo, turi būti sulaukęs 16 metų, kad būtų galima patraukti jį administracinę atsakomybę. Atsižvelgiant į šiam darbe nagrinėtų užsienio šalių reguliavimą, matoma tendencija, kad šalys skirtingai yra nustačiusios, nusikalstamos veikos subjektui keliamus amžiaus reikalavimus. Pavyzdžiui, Estijos ir Latvijos baudžiamuosiuose kodeksuose yra įtvirtinta, kad subjektas, besiverčiantis neteisėta ekonomine veikla, iki nusikalstamos veikos padarymo momento, turi būti sulaukęs 14 metų amžiaus¹⁵⁵. Tuo tarpu Rusijos federacijos baudžiamajame kodekse yra nustatytas analogiškas kaip ir Lietuvos Respublikos baudžiamajame įstatyme, subjektui amžiaus reikalavimas – 16 metų. Tendencija rodo, kad šalys skirtingai interpretuoja subjektui keliamo amžiaus kriterijų, dėl priežasties, susijusios su teisiniu sąmoningumu, leidžiančiu įvairiai interpretuoti momentą, kuomet subjektas tampa

¹⁵⁴ Švedas, G.; Abromavičius, A., ir kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2009 p. 478.

pakankamai protiškai išsivystęs, kad pilnai gebėtų suprasti savo pavojingų veiksmų pobūdį ir esmę.

Akcentuotina, kad Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 3 dalis numato, kad: „*už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo*“. Todėl, Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje uždraustų nusikalstamų veikų subjektais gali būti ne tik fiziniai, bet ir juridiniai asmenys. Atsižvelgiant į šiame darbe analizuotą užsienio šalių praktiką, matyti, kad juose taip pat yra įtvirtinta juridinių asmenų atsakomybė. Juridinio asmens sąvokos turinys yra atskleistas Civilinio kodekso 2.33 straipsnio 1 dalyje: „*juridinis asmuo yra savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme*“. Tačiau įmonių, įstaigų ar organizacijų veikla yra tiesiogiai neatsiejama nuo tam tikrų fizinių asmenų. Pavyzdžiui, įmonės, įstaigos ar organizacijos vadovo, įgalioto atstovo ar kita. Būtų galima pasakyti, kad apskritai juridinio asmens veikla yra tiesiog neįmanoma be fizinio asmens. Konstitucinis Teismas nutarime yra pažymėjęs, kad: „*juridinio asmens specifiškumą lemia inter alia tai, kad juridinis asmuo, turėdamas teisnumą ir veiksnumą, teisinių santykių dalyvis yra per fizinius asmenis (vadovą, įgaliotą atstovą ir pan.), todėl įstatymų leidėjas, nustatydamas juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę, turi atsižvelgti ir į minėtą juridinio asmens, kaip teisinių santykių subjekto, specifiką*“¹⁵⁶. Taigi, juridinio asmens, kaip nusikalstamos veikos subjekto, specifika yra ta, kad jis yra teisinių santykių dalyvis per jo vardu veikiančius fizinius asmenis.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ne visi civilinėje teisėje pripažįstami juridiniai asmenys, gali būti patraukti baudžiamajon atsakomybėn. Būtent, Baudžiamojo įstatymo 20 str. 6 d. yra įtvirtinta, kad: „*Pagal šį kodeksą neatsako valstybė, savivaldybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė viešoji organizacija. Valstybės ir savivaldybės institucijomis ir įstaigomis nelaikomos ir pagal šį kodeksą atsako valstybės ir savivaldybės įmonės, taip pat viešosios įstaigos, kurių savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, ir akcinės bendrovės bei uždarnosios akcinės bendrovės, kurių visos akcijos ar jų dalis nuosavybės teise priklauso valstybei ar savivaldybei*“. Atsižvelgiant į tai, būtų galima pasakyti, kad minėto straipsnio dalyje įtvirtinti subjektai nėra ir negali būti subjektais baudžiamojoje teisėje.

Kitas svarbus aspektas, kurį svarbu išskirti yra tai, kad Baudžiamojo įstatymo 20 straipsnio 2 ir 3 dalyse yra įtvirtinti atvejai, kuomet juridinis asmuo yra traukiamas

¹⁵⁶ 2009 m. birželio 8 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „*dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 1, 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija), 20 straipsnio 5 dalies (2004 m. liepos 5 d. redakcija), 43 straipsnio 4 dalies (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai*“.

baudžiamojon atsakomybėn už fizinio asmens padarytas nusikalstamas veikas. Baudžiamojo įstatymo 20 str. 2 dalyje yra įtvirtinta, kad: *„juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytas nusikalstamas veikas tik tuo atveju, jeigu nusikalstamą veiką juridinio asmens naudai arba interesais padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai ar juridinio asmens vardu, jeigu jis, eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, turėjo teisę:*

- 1) atstovauti juridiniam asmeniui arba*
- 2) priimti sprendimus juridinio asmens vardu, arba*
- 3) kontroliuoti juridinio asmens veiklą“.*

Atkreiptinas dėmesys, kad ir baudžiamosios teisės doktrinoje, ir Teismų praktikoje yra skiriamas ypatingas dėmesys įstatyminės formuluotės: *„eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje“*, turinio atskleidimui. Teisės doktrinoje yra pažymima, kad minėto požymio turinį atskleidžia ne juridinio asmenų pareigų pavadinimas, o jam suteiktų teisių ir galimybių visuma, leidžianti, pagal einamas pareigas, įgyvendinti juridinio asmens subjektiškumą bei formuoti juridinio asmens valią tiek išorinėje juridinio asmens veiklos srityje, tiek vidinėje¹⁵⁷. Teismų praktikoje yra pažymima, kad *„vadovaujamos pareigos juridiniame asmenyje nustatomos atsižvelgiant į juridinio asmens valdymo struktūrą, valdymo organų kompetenciją, valdymo ypatumus ir pan. Tokios pareigos konstatuojamos visapusiškai įvertinus konkretaus fizinio asmens vaidmenį (teisinį ir faktinį) juridinio asmens veikloje. Atstovavimas juridiniam asmeniui, sprendimų priėmimas juridinio asmens vardu ir juridinio asmens veiklos kontroliavimas yra alternatyvios BK 20 straipsnio 2 dalyje nurodytos sąlygos, iš kurių bent viena turi būti nustatyta“*¹⁵⁸. Taigi, vadovaujančios pareigos juridiniame asmenyje yra siejamos su baudžiamojo įstatymo 20 straipsnio 2 dalyje įtvirtintomis trimis alternatyviomis sąlygomis: 1) *atstovauti juridiniam asmeniui*; 2) *priimti sprendimus juridinio asmens vardu*; 3) *kontroliuoti juridinio asmens veiklą*. Todėl nustačius fizinį asmenį, kuris vertėsi neteisėta ekonomine veikla, naudodamasis juridinio asmens vardu bei vadovaujančiomis pareigomis, atliko nusikalstamą veiką dėl juridinio asmens interesų bei naudos, baudžiamojon atsakomybėn gali būti traukiamas ne tik fizinis, bet kartu ir juridinis asmuo. Svarbu išskirti ir tai, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš nutarčių yra pažymėjęs, kad Baudžiamojo įstatymo 20 str. 2 d. formuluotė *„juridinio asmens naudai“* reiškia, kad kaltininkas, vykdydamas nusikalstamą veiką, siekia atitinkamos materialinės

¹⁵⁷ Sinkevičius, E. *„Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės problemos“*. Teisė, 2000, Nr. 36, p. 98.

¹⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo apžvalga *„Teismų praktikos dėl juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės taikymo“*, Nr. AB-49-1. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-25] <https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/naudziamuju-byly-apzvalgos/68>.

naudos savo atstovaujamam, tačiau sprendžiant juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygų klausimą, neturi reikšmės, ar dėl tokios fizinio asmens nusikalstamos veikos juridinis asmuo gavo realios naudos, ar ne¹⁵⁹. Todėl svarbu nustatyti tik subjekto siekį veikti juridinio asmens interesais ar nauda.

Be to, Baudžiamojo įstatymo 20 str. 3 d. yra įtvirtintas ir kitas atvejis, kuomet juridinis asmuo gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už fizinio asmens padarytas nusikalstamas veikas. Minėtoje straipsnio dalyje yra įtvirtinta, kad: „*juridinis asmuo gali atsakyti už nusikalstamas veikas ir tuo atveju, jeigu jas juridinio asmens naudai padarė juridinio asmens darbuotojas ar įgaliotas atstovas šio straipsnio 2 dalyje nurodyto asmens nurodymu ar leidimu arba dėl nepakankamos priežiūros arba kontrolės*“. Baudžiamasis įstatymas numato baudžiamąją atsakomybę juridiniams asmenims ir dėl darbuotojų, neturinčių vadovaujančių pareigų juridiniame asmenyje, atliktų nusikalstamų veikų. Tačiau, turi atitikti kelias sąlygas: 1) nusikalstama veika padaryta juridinio asmens naudai; 2) darbuotojas ar įgaliotas atstovas atliko nusikalstamą veiką, dėl vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje užimančio subjekto nurodymo, leidimo ar dėl nepakankamos priežiūros, kontrolės. Teismų praktikoje yra konstatuota, kad veikimas juridinio asmens naudai yra nustatomas, kai fizinio asmens nusikalstama veika yra siekiama konkrečios turtinės naudos būtent juridiniam asmeniui¹⁶⁰. Teismas juridinio asmens naudą nustatinėja atsižvelgdamas į du momentus: pirma, kad iš nusikalstamos veikos juridinis asmuo turi (turės) naudos ir tą naudą pripažįsta; antra, kad juridinis asmuo suinteresuotas tokia veika ir jos sukuriama padariniais¹⁶¹. Pirmuoju atveju, veiksmai būtų pripažįstami, kuomet pajamos gautos iš neteisėtos ekonominės veiklos yra naudojamos konkrečaus juridinio asmens interesams užtikrinti. Pavyzdžiui, investuojama į juridinio asmens gamybinės įrangos naujumą, žaliavų įsigijimą ir pan. Antruoju atveju, juridinio asmens panaudojimas darant nusikalstamą veiką buvo realiai naudingas jo ūkinės veiklos perspektyvai ir konkurencingumui, įvaizdžiui. Tai galėtų būti pripažįstami atvejai, kuomet juridinis asmuo po neteisėtos ekonominės veiklos padarymo, įgijo tam tikrą pranašumą prieš kitus juridinius asmenis, varžantis dėl viešųjų pirkimų konkurso¹⁶². Baudžiamosios teisės doktrinoje yra pažymima, kad konstatuoti faktą, kad juridinis asmuo gavo tiesioginę materialią naudą iš fizinio asmens neteisėtos ekonominės veiklos, privaloma nustatyti

¹⁵⁹ 2015 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-620-677/2015.

¹⁶⁰ 2017 m. gegužės 2 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-30-788/2017.

¹⁶¹ *Ibid.*

¹⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo apžvalga „*Teismų praktikos dėl juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės taikymo*“. Nr. AB-49-1. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-25] <https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/naudziamuju-byly-apzvalgos/68>.

padarytos nusikalstamos veikos ir juridinio asmens turto masės piniginės išraiškos padidėjimo priežastinį ryšį¹⁶³. Akcentuotina, kad turtinė nauda, baudžiamosios teisės doktrinoje, pripažįstama net ir tada, kuomet juridinis asmuo dėl fizinio asmens nusikalstamos veikos išvengia atlikti konkrečios turtinės prievolės ir taip išsaugo savo turtą nepakitęs¹⁶⁴. Teismų praktikoje pažymima, kad: „Svarbu tai, ar juridinio asmens savininkas (akcininkai) užtikrina veiksmingą fizinio asmens veiklos kontrolę, ar toleravo atitinkamą veiklą ir kita. Nustatant ryšį tarp fizinio asmens padarytos nusikalstamos veikos ir juridinio asmens, reikia įvertinti, ar fizinio asmens padaryta nusikalstama veika ir jos sukeliama padariniais buvo suinteresuotas juridinio asmens savininkas (akcininkai). Tai, kad juridinio asmens savininkas (akcininkai) nežinojo, neskatino arba nesudarė sąlygų fizinio asmens neteisėtiems veiksams, yra viena iš aplinkybių, pagal kurias sprendžiama apie juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę. Taigi juridinio asmens savininkas ar pagrindiniai juridinio asmens akcininkai, kurie turi sprendžiamojo balso teisę, fizinio asmens (kurio įgaliojimai nustatyti BK 20 straipsnio 2 dalyje) nusikalstamus veiksmus turi suvokti ir skatinti arba suvokti ir juos toleruoti“¹⁶⁵.

Be kita ko, baudžiamojo įstatymo 20 str. 4 d. nustato juridinių asmenų atsakomybę ir už kontroliuojamo arba jam atstovaujančio kito juridinio asmens padarytas nusikalstamas veikas. Minėto straipsnio dalyje yra įtvirtinta, kad: „Juridinis asmuo gali atsakyti už kontroliuojamo arba jam atstovaujančio kito juridinio asmens šio straipsnio 2 ar 3 dalyje nurodytomis sąlygomis padarytas nusikalstamas veikas, jeigu jos padarytos pirmiau nurodyto juridinio asmens naudai jame vadovaujančias pareigas einančio ar jo įgalioto asmens nurodymu ar leidimu arba dėl nepakankamos priežiūros ar kontrolės“. Autorius pažymi, kad kito juridinio asmens nusikalstama veika turi būti padaryta Baudžiamojo įstatymo 20 str. 2 ir 3 d. nustatytais sąlygomis, kurios šiame darbe jau buvo analizuojamos.

Autorius pažymi, kad juridinio asmens atsakomybė, be fizinio asmens, iki 2016 metų lapkričio 17 dienos, buvo negalima. Praktikoje buvo galimi atvejai, kuomet byloje nenustačius fizinio asmens, kuris padarė nusikalstamą veiką, uždraustą Baudžiamojo kodekso 202 straipsnio 1 dalyje ar 2 dalyje, juridinio asmens veiklos srityje ir veikiant juridinio asmens interesais, nebuvo galima patraukti juridinio asmens baudžiamojon atsakomybėn. Tačiau, 2016 metų lapkričio 17 dieną įsigalioję, Lietuvos Respublikos

¹⁶³ Soloveičikas, D. *Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2006.

¹⁶⁴ Sinkevičius, E. *Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės problemos*. Teisė, 2000, Nr. 36, p. 98.

¹⁶⁵ 2017 m. sausio 12 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-28-303/2017.

baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai, sugriežtino juridinių asmenų atsakomybę¹⁶⁶. Šių pakeitimų dėka, juridinis asmuo pagal Baudžiamąjį įstatymą gali atsakyti savarankiškai, nebūtinai nustačius fizinio asmens baudžiamąją atsakomybę. Pavyzdžiui, juridinis asmuo baudžiamojon atsakomybėn gali būti traukiamas net ir tokiais atvejais, kuomet fizinis asmuo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn; arba fizinis asmuo mirė, slapstosi, tapo nepakaltinamas ar netgi jau buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės.

4.1. Subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai

Pabrėžtina, kad baudžiamojo įstatymo 14 straipsnyje yra įtvirtintos kaltės formos: 1) tyčia; 2) neatsargumas. V. Pieslakas yra pabrėžęs, kad „veikos, padarytos esant kitoms psichinio santykio su veika ir kilusiais padariniais formoms, neatitinkančioms tyčinės bei neatsargios kaltės požymių, negali būti pripažįstamos padarytos kaltai ir negali užtraukti asmeniui baudžiamosios atsakomybės“¹⁶⁷. Neatsargumas yra skirstomas į: 1) nusikalstamą pasitikėjimą; 2) nusikalstamą nerūpestingumą. Baudžiamojo įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta, kad: „nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas dėl nusikalstamo pasitikėjimo, jeigu jį padaręs asmuo numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatyti padariniai, tačiau lengvabūdiškai tikėjosi jų išvengti“. Šio straipsnio 3 dalyje: „Nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas dėl nusikalstamo nerūpestingumo, jeigu jį padaręs asmuo nenumatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatyti padariniai, nors pagal veikos aplinkybes ir savo asmenines savybes galėjo ir turėjo tai numatyti“. Pažymėtina, kad neatsargia kaltės forma yra neįmanoma atlikti Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje uždraustų nusikalstamų veikų, kadangi formaliosiose sudėtyse, neatsargi kaltės forma galima tik išimtiniais šiame kodekse numatytais atvejais, tai yra, kuomet tai yra įtvirtinta straipsnio dispozicijoje. Tačiau analizuojamu atveju, neatsargi kaltės forma yra negalima.

Be to, tyčios kaltės forma yra skirstoma į: 1) netiesioginę tyčia; 2) tiesioginę tyčia. Baudžiamojo įstatymo 15 straipsnio 3 dalis nustato, kad: „nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas netiesiogine tyčia, jeigu jį darydamas asmuo suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį, numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatyti padariniai, ir nors jų nenorėjo, bet sąmoningai leido jiems atsirasti“. Autorius pažymi, kad Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje uždraustos nusikalstamos veikos gali būti padaromos tik tiesiogine tyčia. Įstatymo leidėjas, baudžiamojo kodekso 15

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Valstybės žinios, 2002-04-09, Nr. 37-1341.

¹⁶⁷ Pieslakas, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2006, p. 377.

straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinės tiesioginės tyčios turinį: „Nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas tiesiogine tyčia, jeigu: 1) jį darydamas asmuo suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį ir norėjo taip veikti; 2) jį darydamas asmuo suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį, numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatyti padariniai, ir jų norėjo“. Iš pateiktos įstatymo formuluotės matyti, kad tiesioginei tyčiai yra svarbūs šie momentai: pavojingos nusikalstamos veikos pobūdžio suvokimas, padarinių numatymas bei noras taip veikti. Autorius pažymi, kad analizuojamų nusikalstamų veikų sudėtys yra formalios, todėl patraukti baudžiamojon atsakomybėn subjektą nėra reikalingi padariniai. Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, būtų galima išskirti Baudžiamojo kodekso 202 str. 1 d. ir 2 d. uždraustoms nusikalstamoms veikoms būdingos kaltės formos turinį: „kaltininkas suvokia, kad jis verčiasi neteisėta ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla ir nori ja verstis“¹⁶⁸. Autorius akcentuoja, kad jokia kitokia kaltės forma, išskyrus tiesioginę tyčią, padaryti Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje įtvirtintų veikų yra tiesiog neįmanoma.

Svarbu išskirti ir juridinių asmenų kaltės formos nustatinėjimo specifiką, kuri yra siejama su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte. Tačiau reiktų išskirti, kad juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė, kaip ir fizinio asmens, yra galima tik nustačius kaltę¹⁶⁹. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra pažymima, kad nors juridinio asmens kaltė yra glaudžiai susijusi su fizinio asmens kalte, tačiau ji nėra tapati šiai kaltei ir negali būti savaime perkeliama juridiniam asmeniui ar preziumuojama¹⁷⁰. Sprendžiant, ar juridinis asmuo kaltas baudžiamojo įstatymo 20 straipsnio prasme, atsižvelgiama į padarytos nusikalstamos veikos ryšį su juridiniu asmeniu, atsižvelgiant į juridinio asmens organizacinę struktūrą, juridinio asmens veiklą reglamentuojančius teisės aktus, veiklos kryptis, tikslus, jų įgyvendinimo būdus ir pan.¹⁷¹.

Be to, svarbu išskirti ir tai, kad subjektyviajai nusikalstamos veikos pusei yra reikšmingas tikslas bei motyvas. Tačiau baudžiamosios teisės doktrinoje yra pažymėta, kad būtent Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 1d. ir 2 d. įtvirtintoms nusikalstamoms veikoms, tikslas ir motyvas nėra būtinieji šio nusikaltimo sudėties požymiai. Tačiau

¹⁶⁸ Švedas, G.; Abromavičius, A., ir kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2009 p. 478.

¹⁶⁹ 2017 m. gegužės 2 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-30-788/2017.

¹⁷⁰ 2017 m. gegužės 18 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-122-511/2017.

¹⁷¹ 2017 m. gegužės 2 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-30-788/2017.

Teismų praktikoje yra pažymima, kad neteisėtas vertinasis ekonominėmis veiklomis paprastai daromas siekiant gauti pajamų, materialios naudos¹⁷².

¹⁷² 2017 m. gegužės 2 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-30-788/2017.

IŠVADOS

- I. Išanalizavus užsienio šalių teisinį reguliavimą, buvo pastebėta tendencija, kad vakarų Europos valstybės nėra kriminalizavusios neteisėto vertimosi ekonomine veikla. Tačiau atsižvelgiant į Lietuvos Teismų praktiką, pastebima, kad Lietuvoje gana dažnai yra verčiamasi neteisėtu verslu, kas nesudaro galimybės dekriminalizuoti šios veiklos.
- II. Išanalizavus Baudžiamajame įstatyme įtvirtintų ūkinės, komercinės, finansinės ir profesinės veiklos sąvokų turinius, buvo pastebėta, jog nebėra tikslinga išskirti visas atskiras ekonominių veiklų rūšis, kuomet tai galime apsibrėžti naudojant „*verslas*“ sąvoką.
- III. Atlikus išsamią analizę buvo pastebėta, kad nei baudžiamosios teisės doktrinoje, nei Teismų praktikoje, nei Lietuvos Respublikos įstatymuose ir poįstatyminiuose teisės aktuose nėra tiksliai atskleistas Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto vertinamojo požymio: „*uždrausta ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla*“, turinys, kas nulemia, jog Lietuvos Teismų praktikoje ši kvalifikuota sudėtis beveik nėra taikoma, arba itin retais atvejais yra taikoma, tačiau neteisėtai.
- IV. Versliškumo požymio pašalinimas iš Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėties yra netikslingas, kadangi versliškumą reiktų suprasti kaip savarankišką traktuotą turintį vertinamąjį požymį, kuris yra kito vertinamojo požymio - „*stambaus masto*“, alternatyva ir kartu papildinys, padedantis nustatyti neteisėtos ekonominės veiklos pavojingumo pobūdį, tais atvejais, kai tai neatitinka 500 MGL ribos.

PASIŪLYMAI

Baudžiamojo kodekso 202 straipsnio 2 dalis draudžia verstis uždrausta ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla. Šiame darbe buvo analizuojama istorinė šio straipsnio dalies raida, kas parodė, jog šios normos atsiradimo pagrindas buvo siejamas su tuo metu galiojančiu Lietuvos Respublikos įmonių įstatymo 12 straipsniu, kuris numatė tiesioginį draudimą verstis azartiniais lošimais. Tačiau šiomis dienomis, tokia veikla nebegali būti laikoma uždrausta, kadangi yra legalizuota. Legalizavus šią veiklą, tapo visiškai nebeaišku kokios ekonominės veiklos yra uždraustos, Baudžiamojo kodekso 202 straipsnio 2 dalies prasme. Tai rodo ir aplinkybės, jog baudžiamosios teisės doktrinos atstovai vis garsiau pasisako už minėtos straipsnio dalies teisinės galios netekimą, bei tai, kad Teismų praktikoje, šio straipsnio dalis yra praktiškai netaikoma, o ją pritaikius, aukštesnės instancijos Teismai, pasisakydavo dėl netinkamo nusikalstamos veikos kvalifikavimo.

Be to, atsižvelgiant į šiuolaikines tendencijas, nebėra tikslinga Baudžiamajame kodekse išskirti atskiras 4 ekonominių veiklų rūšis, kuomet visas jas galime apsibrėžti „verslas“ sąvoka. Tokios tendencijos yra laikomasi ir šiame darbe analizuotose užsienio šalyse. Todėl atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, autoriaus įsitikinimu, yra būtina pakeisti Baudžiamojo kodekso 202 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„202 straipsnis. Neteisėtas vertimasis verslu

1. *Tas, kas versliškai ar stambiu mastu vertėsi verslu, neturėdamas licencijos (leidimo) veiklai, kuriai ji (jis) reikalinga, ar kitokiu neteisėtu būdu, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauta, arba laisvės apribojimu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.*
2. **Neteko galios.**
3. *Už šiame straipsnyje numatytą veiką atsako ir juridinis asmuo“.*

LITERATŪROS ŠARAŠAS

EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS AKTAI

- 1) Europos Sąjungos Tarybos 2006 m. lapkričio 28 d. direktyva 2006/112/EB „*dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos*“. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-05]
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0112&from=LT;>
- 2) Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos 2005 m. gegužės 11 d. direktyva 2005/29/EB „*dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004*“. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-05]
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0029&from=LT;>
- 3) Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos 2005 m. rugsėjo 7 d. direktyva 2005/36/EB „*dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo*“. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-05] [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0036&from=LT.](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0036&from=LT)

UŽSIENIO VALSTYBIŲ NORMINIAI TEISĖS AKTAI

- 1) Estijos Respublikos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2019-09-23]
file:///C:/Users/Mano/Downloads/Estonia_CC_am2019_en.pdf;
- 2) Ispanijos Karalystės baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus] [Žiūrėtas 2019-09-23]
<https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/2/Slovenia/show>;
- 3) Latvijos Respublikos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2019-09-23]
file:///C:/Users/Mano/Downloads/Latvia_CC_1998_am2018_en.pdf;
- 4) Lenkijos Respublikos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus] [Žiūrėtas 2019-09-23]
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970880553>;
- 5) Prancūzijos Respublikos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus] [Žiūrėtas 2019-09-23]
<https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/30/Finland/show>;
- 6) Rusijos Federacijos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus], [Žiūrėtas 2019-09-23]
<https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/7/Russian%20Federation/show>;
- 7) Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. [Interaktyvus] [Žiūrėtas 2019-09-23] https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf.

LIETUVOS RESPUBLIKOS NORMINIAI TEISĖS AKTAI

- 1) Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos aidas, 1992-11-10, Nr. 220-0;
- 2) Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas. Valstybės žinios, 2004-04-06, Nr. 50-1632;
- 3) Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas. Valstybės žinios, 2001-05-23, Nr. 43-1495;

- 4) Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. TAR, 2015-07-10, Nr. 11216;
- 5) Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo. Lietuvos aidas, 1990-07-04, Nr. 30-0;
- 6) Lietuvos Respublikos bankų įstatymas. Valstybės žinios, 2004-04-15, Nr. 54-1832;
- 7) Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000-10-25, Nr. 89-2741;
- 8) Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8¹, 25, 32, 35, 45, 47¹, 53¹, 54, 55, 131, 239, 241, 242, 306, 321² straipsnių pakeitimo ir papildymo bei papildymo 131³, 310¹ straipsniais įstatymas. Valstybės žinios, 1998-07-29, Nr. 67-1937;
- 9) Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, 4, 7, 9, 23, 25, 37, 39, 44, 46, 47, 48, 51, 61, 62, 65, 67, 74, 75, 90, 92, 95, 97, 102, 105, 118, 119, 143, 175, 178, 186, 187, 188, 189, 199, 202, 212, 213, 215, 227, 249, 250, 251, 257, 260, 263, 272, 281, 291 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 39¹ ir 306¹ straipsniais įstatymas. Valstybės žinios. 2003-04-24, Nr. 38-1733;
- 10) Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Valstybės žinios, 2002-04-09, Nr. 37-1341;
- 11) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000-09-06, Nr. 74-2262;
- 12) Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios, 2001-04-11, Nr. 31-1010;
- 13) Lietuvos Respublikos įmonių įstatymas. Valstybės žinios, 1990, Nr. 14-395;
- 14) Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo, Valstybės žinios. 1994-08-05, Nr. 60-1182;
- 15) Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymas. Valstybės žinios, 2008-04-24, Nr. 47-1747;
- 16) Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės įstatymas. Valstybės žinios, 2002-04-05, Nr. 35-1271;
- 17) Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. Valstybės žinios, 1999-04-02, Nr. 30-856;
- 18) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 metų liepos 25 dienos įsakymas „*dėl reglamentuojamų profesijų sąrašo patvirtinimo*“. TAR, 2014-07-15, Nr. 10267;
- 19) Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatymas. Valstybės žinios, 1996-10-23, Nr. 102-2313;
- 20) Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. Valstybės žinios, 2002-09-18, Nr. 91-3891;
- 21) Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymas. Valstybės žinios, 2008-01-15, Nr. 6-212;
- 22) Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. Valstybės žinios, 2002-09-18, Nr. 91-3891;

- 23) Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. Valstybės žinios, 2002-07-19, Nr. 73-3085;
- 24) Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymas. Valstybės žinios, 2000-07-12, Nr. 56-1648;
- 25) Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Vyriausybės žinios, 1961-01-01, Nr. 18-147.

SPECIALIOJI LITERATŪRA

- 1) Abramavičius, A. *Kai kurie baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus ūkininkavimo (verslo) tvarkai klausimai pagal naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą*. Teisė 2003, t. 48:7-14;
- 2) Abramavičius, A. ir kt. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2001;
- 3) Abramavičius, A. ir kt. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga*, Vilnius: Eugrimas, 2000;
- 4) Abramavičius, A.; Mikelėnas, V. *Įmonių vadovų teisinė atsakomybė*. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras;
- 5) Dubauskas, G. *Ekonomikos ir finansų teorijos*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2013;
- 6) Fedosiukas, O. *Baudžiamoji atsakomybė už vertimąsi neteisėta komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla: optimalių kriterijų beiėskant*. Jurisprudencija: ISSN 1392–6195, 2013;
- 7) Fedosiukas, O. *Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė*. Jurisprudencija: 2012;
- 8) Feinberg, P. J.; Gross, H. *Philosophy of Law, Fourth Edition*. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-01] https://trove.nla.gov.au/work/6252217?q&sort=holdings+desc&_id=1572102675134&versionId=46631392;
- 9) Gutauskas, A. *Baudžiamoji atsakomybė versle: ekonominės veiklos rizikos ir pasitikėjimo verslo partneriais ribos*. Teisės apžvalga, ISSN 2029-4239. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-10] <https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/32490>;
- 10) Ivoška, G. *Baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamas veikas ekonomikai ir verslo tvarkai reglamentavimo Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais problemos*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2006;
- 11) Jakutis, A. *Ekonomikos teorijos pagrindai*. Vilnius: Vilniaus Gedimino Technikos universitetas, 2006;
- 12) Juškevičiūtė-Vilienė, A. *Teisinės ūkinės veiklos laisvės ištakos*. Vilnius: Teisė, ISSN 1392-1274;
- 13) Kaziliūnaitė, R. *Baudžiamąją atsakomybę užtraukiančių savanaudiškos veiklos aspektų įtaka iš šios veiklos gaunamo turto statusui*. Teisė: ISSN 2029–2236, 2013;

- 14) Kūris, E. *Ūkinės veiklos laisvė, sąžininga konkurencija ir bendra tautos gerovė (Konstitucijos 46 straipsnio jurisprudencinis komentaras)*. Jurisprudencija: 2005, t. 64(56);
- 15) Norkus, Z. *Du nepriklausomybės dvidešimtmečiai. Kapitalizmas, klasės ir demokratija. Pirmojoje ir Antrojoje Lietuvos Respublikoje lyginamosios istorinės sociologijos požiūriu*. Vilnius: Aukso žuvis;
- 16) Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga: baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2006;
- 17) Semionova, N. F. K. „To a Question on the Features of the Criminal Liability for Illegal Business Activity Under the Legislation of Certain Foreign Countries“. [Interaktyvus], [žiūrėta 2019-09-26] http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Pravo/5_88128.doc.htm;
- 18) Sinkevičius, E. „Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės problemos“. Teisė, 2000, Nr. 36;
- 19) Soloveičikas, D. *Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2006;
- 20) Švedas G., Gutauskas, A., ir kt. *Baudžiamoji justicija ir verslas*. Vilnius: Vilniaus Universiteto Teisės Fakultetas, 2016;
- 21) Švedas, G.; Abromavičius, A., ir kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2009;
- 22) Švedas, G.; Abromavičius, A., ir kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004;
- 23) Švedas, P. *Blanketinės dispozicijos Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse*. Teisė: ISSN 1392-1274, 2010;
- 24) Veršekys, P. *Vertinamieji požymiai nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai sudėtyse*. Teisės apžvalga: ISSN 2029-4239.

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMŲ PRAKTIKA

- 1) 2019 metų rugsėjo 19 dienos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „dėl Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“. Nr. KT25-N11/2019;
- 2) 2018 m. gegužės 4 dienos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 „dėl juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ (2015 m. gruodžio 9 d. redakcija) patvirtintų juridinių asmenų registro nuostatų 195 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Nr. KT10-N6/2018;

- 3) 2018 metų gruodžio 21 dienos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „*dėl Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 1 punkto, 7 dalies, 24 dalies 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai*“. Nr. KT24-N14/201;
- 4) 2015 kovo 5 dienos Konstitucinio Teismo nutarimas „*dėl Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai*“. Nr. KT9-N5/2015;
- 5) 2009 m. birželio 8 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „*dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 1, 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija), 20 straipsnio 5 dalies (2004 m. liepos 5 d. redakcija), 43 straipsnio 4 dalies (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai*“;
- 6) 2019 m. sausio 17 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-6-489/2019;
- 7) 2019 m. gegužės 20 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-143-976/2019;
- 8) 2018 m. balandžio 17 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-130-976/2018;
- 9) 2018 m. gegužės 22 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-165-976/2018;
- 10) 2018 m. birželio 12 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-102-222/2018;
- 11) 2018 m. liepos 5 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis Nr. 2K-222-489/2018;
- 12) 2017 m. sausio 12 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-28-303/2017;
- 13) 2017 m. gegužės 2 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-7-30-788/2017;
- 14) 2017 m. gegužės 18 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-122-511/2017;
- 15) 2016 m. birželio 28 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-262-697/2016;
- 16) 2015 m. sausio 13 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis. Nr. 2K-142-976/2015;
- 17) 2015 lapkričio 5 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis Nr. 2K-7-358-303/2015;

- 18) 2018 m. liepos 18 d. Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nuosprendis. Nr. 1A-284-483/2018;
- 19) 2019 m. gegužės 22 d. Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmų nuosprendis. Nr. I-3270-644/2019;
- 20) 2018 m. liepos 19 d. Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nuosprendis. Nr. 1A-213-557/2018;
- 21) 2017 lapkričio 6 d. Panevėžio apygardos teismo teisėjų kolegijos nuosprendis Nr. 1A-91-581/2017;
- 22) 2015 m. sausio 5 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų nuosprendis. Nr. 1-174-383/2015;
- 23) 2015 m. vasario 18 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų nuosprendis. Nr. 1-207-493/2015;
- 24) 2015 m. vasario 23 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų nuosprendis. Nr. 1-208-290/2015;
- 25) 2015 m. rugpjūčio 24 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų nuosprendis. Nr. 1-354-530/2015;
- 26) 2015 m. lapkričio 20 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų nuosprendis. Nr. 1-230-245/2015.

KITA

- 1) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo apžvalga „*Teismų praktikos dėl juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės taikymo*“, Nr. AB-49-1. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-25]
<https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/baudziamuju-byly-apzvalgos/68>;
- 2) Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus] [žiūrėtas 2019-10-05]
<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=profesija&lns=-1&les=-1&id=22277510000>;
- 3) Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus], [žiūrėtas 2019-10-23]
<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=komercija&lns=-1&les=-1&id=17178370000>;
- 4) Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus] [žiūrėtas 2019-10-25]
<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=pajamos&lns=-1&les=-1&id=22022330000>;
- 5) Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus] [žiūrėtas 2019-10-25]
<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=%C4%AFplaukos&lns=-1&les=-1&id=13019880000>;
- 6) Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus] [žiūrėtas 2019-10-25]
<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=pelnas&lns=-1&les=-1&id=22126620000>;
- 7) Mokomoji medžiaga iš A. Abromavičiaus paskaitų. 2019 m.;
- 8) Teisinės diskusijos „*Teisė ir verslas*“ medžiaga [2019-03-07];

- 9) Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos oficialus puslapis. [Interaktyvus], [Žiūrėtas 2019-10-20] https://www.vmi.lt/cms/web/kmdb/1.8.11/-/asset_publisher/0OhS/document/id/8279121;jsessionid=C06442702D1A77B86CEE0077C05717EB.

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA

Neteisėto vertimosi komercine, ūkine, finansine ar profesine veika sudėtis BK 202 str.

Šiomis dienomis yra pastebima tendencija, jog verslas tampa vis agresyvesnis, kadangi verslininkai tarpusavio konfliktus ar konfliktus su konkurentais yra linkę spręsti pasitelkdami baudžiamąjį procesą, kaip kraštutinumo priemonę, todėl neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veiklos, teisinis reglamentavimas privalo būti aiškus. Tačiau baudžiamosios teisės doktrinoje kyla labai daug diskusijų dėl esamo neteisėtos ūkinės, komercinės, finansinės, ar profesinės veiklos, teisinio reguliavimo, tinkamumo.

Todėl šio Magistro baigiamojo darbo tikslas yra teorinių ir praktinių problemų, susijusių su neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veiklos sudėties požymiais, identifikavimas, išryškinimas bei jų įvertinimas.

Atlikus išsamią analizę buvo pastebėta, jog esamam neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla, teisiniam reguliavimui, yra reikalingi pokyčiai. Pirmas pokytis yra susijęs su Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalies reguliavimu, kadangi nėra tinkamai apsibrėžta uždraustos ūkinės, finansinės, komercinės ar profesinės veiklos sąvokos turinys, kas daro šią teisės normą praktiškai netaikomą. Antrasis susijęs su Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio pavadinimu ir 1 dalimi, kadangi visų išskirtų ekonominių veiklų rūšių turinys gali būti apsibrėžiamas naudojant „verslo“ sąvoką.

Reikšminiai žodžiai: *neteisėta ūkinė, komercinė, finansinė ar profesinė veikla; uždrausta ūkinė, komercinė, finansinė ar profesinė veikla; versliškumas; stambus mastas; kitokiu neteisėtu būdu; ekonominė veikla; nusikaltimai ekonomikai ir verslo tvarkai.*

ANNOTATION IN ENGLISH

Corpus Delicti of the Unlawful Commercial, Financial or Professional Activity under Art. 202 of the Criminal Code

There is a recent noticeable tendency of increasingly aggressive businesses, as entrepreneurs tend to solve inner or external conflicts with competitors through criminal proceedings as an extreme measure. Therefore, the legal framework governing the illegal pursuit of an economic, commercial, financial or professional activity has to be clear. However, there is a great deal of discussion in the criminal law doctrine regarding the eligibility of the current legal regulation of unlawful economic, commercial, financial, or professional activity.

Therefore, the purpose of this Master's thesis is to identify, highlight and evaluate theoretical and practical problems related to the economic, commercial, financial or professional composition of the business.

After a thorough analysis, it has been noticed that changes are required to the existing legal regulation for illegal commercial, financial or professional business activities. The first change related to the regulation of the second part of the Article 202 of the Criminal Law, as the content of the prohibition on economic, financial, commercial or professional activity is not properly defined, which makes this provision virtually inapplicable. The second relates to the title and part 1 of Article 202 of the Criminal Code, since the content of all types of distinguished economic activities can be defined by the term 'business'.

Key words: illegal economic, commercial, financial or professional activity; Prohibited economic, commercial, financial or professional activities; entrepreneurship; large scale; another unlawful manner; economic activity; crimes against the economy and business order.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Neteisėto vertimosi komercine, ūkine, finansine ar profesine veika sudėtis BK 202 str.

Pastebima, kad verslas, šiomis dienomis, tampa vis agresyvesnis, kadangi verslininkai tarpusavio konfliktus ar konfliktus su konkurentais yra linkę spręsti pasitelkdami baudžiamąjį procesą, kaip kraštutinumo priemonę, todėl neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veiklos, teisinis reglamentavimas privalo būti aiškus. Tačiau Teismų praktika bei baudžiamosios teisės doktrinos atstovų moksliniai darbai leidžia kelti dideles abejones dėl esamo neteisėto vertimosi ekonomine veikla, teisinio reguliavimo aiškumo.

Todėl šio magistro baigiamojo darbo tikslas yra teorinių ir praktinių problemų, susijusių su neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veiklos sudėties požymiais, identifikavimas, išryškinimas bei jų įvertinimas.

Atsižvelgiant į tai, šis darbas sudarytas iš keturių dalių: pirmojoje dalyje analizuojamas ūkinės laisvės principas, atskirų ekonominių veiklų rūšių, sąvokų turinys, neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla, teisinio reglamentavimo istorinė raida, užsienio šalių neteisėto vertimosi ekonominėmis veiklomis teisinis reglamentavimas, uždraustos ekonominės veiklos sąvokos turinys. Antroje šio darbo dalyje buvo analizuojami neteisėtos ekonominės veiklos objektas ir dalykas bei uždraustos ekonominės veiklos problematika. Trečiojoje dalyje buvo analizuojama objektyvioji nusikalstamos veikos pusė. Ketvirtojoje dalyje nusikalstamos veikos subjektas ir subjektyvioji nusikalstamos veikos pusė.

Atlikus išsamią analizę buvo pastebėta, jog esamam neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla, teisiniam reguliavimui, yra reikalingi pokyčiai. Pirmas pokytis yra susijęs su Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio 2 dalies reguliavimu, kadangi nėra tinkamai apsibrėžta uždraustos ūkinės, finansinės, komercinės ar profesinės veiklos sąvokos turinys, kas daro šią teisės normą praktiškai netaikomą. Antrasis susijęs su Baudžiamojo įstatymo 202 straipsnio pavadinimu ir 1 dalimi, kadangi visų išskirtų ekonominių veiklų rūšių turinys gali būti apsibrėžiamas naudojant „verslo“ sąvoką.

SUMMARY IN ENGLISH

Corpus Delicti of the Unlawful Commercial, Financial or Professional Activity under Art. 202 of the Criminal Code

It seems noticeable that business is getting more aggressive, as entrepreneurs tend to solve inner or external conflicts with competitors through criminal proceedings as an extreme measure. Therefore, the legal framework governing the illegal pursuit of an economic, commercial, financial or professional activity has to be clear. However, the practice of the Courts and the scientific work of the representatives of the criminal law doctrine allow to raise serious doubts about the existing legal regulation clarity of illegal economic activity.

Therefore, the purpose of this Master's thesis is to identify, highlight and evaluate theoretical and practical problems related to the economic, commercial, financial or professional composition of the business.

In this context, this work consists of four parts: the first part analyzes the principle of economic freedom, the content of different types of economic activities and concepts, historical development of legal regulation and the illegal development of economic, commercial, financial or professional activities, legal framework of foreign illegal economic activities and the content of the concept of prohibited economic activity. The second part of this thesis analyzes the target and subject of illegal economic activity and the issues of prohibited economic activity. The third part analyzed the objective side of the criminal activity. In the fourth part - the subject of the offense and the subjective side of the offense.

After a thorough analysis, it has been noticed that changes are required to the existing legal regulation for illegal commercial, financial or professional business activities. The first change related to the regulation of the second part of the Article 202 of the Criminal Law, as the content of the prohibition on economic, financial, commercial or professional activity is not properly defined, which makes this provision virtually inapplicable. The second relates to the title and part 1 of Article 202 of the Criminal Code, since the content of all types of distinguished economic activities can be defined by the term 'business'.

SAŽININGUMO DEKLARACIJA

PATVIRTINTA

Vilniaus universiteto rektorius

2007 m. birželio mėn. 27d. įsakymu Nr. R- 227

SAŽININGUMO DEKLARACIJA

2019 m. lapkričio mėn. 26 d. Nr.

Autorius (-iai) _____ Titas Šimanskis
(autorius vardas, pavardė)

(toliau – Autorius (-iai))

Neatlygintinai perduodamas Vilniaus universitetui savo kūrinį – konferencijos straipsnį
“Neteisėto vertimosi komercine, ūkine, finansine ar profesine veika sudėtis BK 202 str“
(kūrinio pavadinimas)

(toliau – Kūrinys)

Pareiškia, kad:

1. garantuoja, kad pateiktas Kūrinys yra autoriaus (-ių) autorinis darbas, kuriame nėra pažeistos trečiųjų asmenų autorinės teisės ir kuriame tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų autorių mintys yra pažymėtos, pateikiant nuorodas į šaltinius;
2. garantuoja, kad pateiktame Kūrinyje nėra neskelbtos informacijos arba informacijos, kuriai būtų taikomi teisės aktuose numatyti skelbimo apribojimai;
3. prisiima atsakomybę kilus trečiųjų asmenų pretenzijoms dėl teisių pažeidimo Kūrinyje;
4. yra informuotas, kad visos su kūriniu susijusios teisės pereina Vilniaus universitetui ir tik Vilniaus universitetas, nepažeisdamas Autoriaus neturtinių teisių į kūrinį, turi teisę derėtis su trečiąja šalimi dėl neišimtinės teisės suteikimo skelbti Kūrinį.

AUTORIUS (-IAI)

Titas Šimanskis
(vardas, pavardė, atstovaujama institucija)